MMER 36 DONDERDAG 8 SEPTEMBER 1927 27STE JAARGANG

Het Koloniaal Weekblad

ORGAAN DER VEREENIGING „OOST EN WEST"

ADRES VOOR REDACTIE EN ABONNEMENTEN:
Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, Den Haag
Telefoon 14519, Postgiro 14574

Ned. Vertegenwoordiger in N.-I.. Mr. M. J. A. Oostwoud-Wijdenes, Pres. Landr., Tandjong Balei (Sumatra's Oostk.).

Opgericht 21 Maart 1900
door Kolonel
G. E. V. L. VAN ZUYLEN

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang"

ADRES VOOR ADVERTENTIËN:
N.V. Drukkerij Ten Hagen, Nobelstraat 20, Den Haag
Telefoon 11987 en 11988, Postgiro 17280

BIJ CORRESPONDENTIE DEN NAAM VAN HET BLAD TE VERMELDEN

DIT BLAD LIGT TER RAADPLEGING EN LEZING OP DE LEESTAFELS DER OOST- EN WEST-INDISCHE MAILBOOTEN EN DER VOORNAAMSTE SOCIETEITEN, HOTELS, CAFE'S EN LEESINRICHTINGEN, ZOOWEL HIER TE LANDE ALS IN OOST- EN WEST-INDIE

De Indien op de 17e Jaarbeurs.

—o—

De 17e Jaarbeurs te Utrecht duurt van 6 t/m ... September. Het vóórbezoek op den dag voorafgaand aan dien der opening, van de Pers, en daaronder ook de Redactie van het Koloniaal Weekblad, had als gewoonlijk, ook ditmaal plaats.

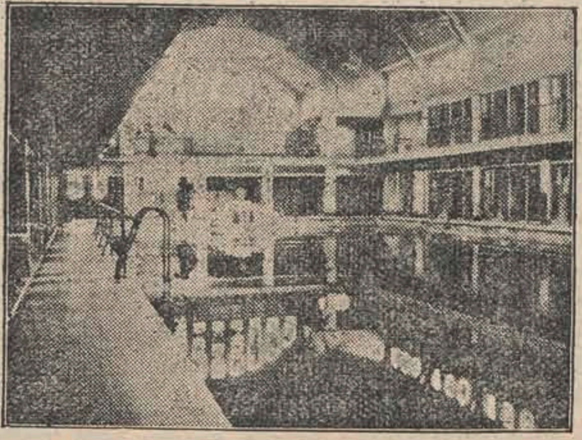
Uiteraard stellen onze lezers het meest belang in de Afdeeling Koloniën, waarvan hier dan ook afzonderlijk melding gemaakt wordt, ook om deze reden, dat het overige in de bladen uitvoerig vermeld geworden is.

Wat dan in die afdeeling aanstonds opvalt is een model-keuken, aangebracht tegen een zijwand der zaal, waarin alle mogelijke toepassingen van „rubber in de huishouding" worden gedemonstreerd. Hierbij sluit zich tevens aan een uitstalling van „aluminium-keukengerei", welke nog eens de aandacht moet vestigen op de veelzijdige toepassing van dat metaal en op de grondstof: het bauxiet, dat van de winning voor Suriname zulk een groote beteekenis heeft gekregen. Tegen een anderen wand der zaal is een groep „cocosvezels" geplaatst, een industrie nog in haar eersten groei, ... waarvan de grondstof in overvloedige mate aanwezig is. Voor het oog van den belangstellenden aanschouwer worden o.a. nagelborstels van den vezel mechanisch vervaardigd.

Voor een groote statistiek, waarin een vergelijkende voorstelling wordt gegeven van de op Java door de verschillende cultures ingenomen landoppervlakte komt duidelijk uit hoe weinig grond door de z.g. Europeesche cultures ten opzichte van de inlandsche wordt ingenomen. Een drietal in kleuren uitgevoerde grafieken heeft betrekking op de suikercultuur, in het bijzonder op de sociale beteekenis dier cultuur. Een draaiende statistische voorstelling geeft op schematische wijze een ondervergelijking tusschen de uit zes verschillende havens uitgevoerde suiker-hoeveelheden.

Ten slotte moge nog genoemd worden het „Koraal-diorama", dat een indruk geeft van den rijkdom en pracht, welke op den bodem der koraalzeeën wordt aangetroffen. In het Restaurant proef van geïmporteerde Ind. vruchten.

Het voorgaande zijn slechts enkele grepen genomen uit het vele merkwaardige, dat de koloniale afdeeling ter Jaarbeurs als altijd te aanschouwen geeft. De heer Utermark verstrekte welwillend alle gewenschte inlichtingen.

AAN DE LEDEN. Mogen wij op Uwe medewerking rekenen om het ledental onzer vereeniging te doen toenemen? Als ieder lid slechts één persoon introduceert, zal onze wekelijksche Mutatiestaat een sprekende rubriek vormen, die getuigenis aflegt van daadwerkelijk streven naar verhooging van den bloei van „Oost en West".

Johannes Baptista Cleerens.

Een Vlaamsche generaal in het O.-I. leger,

door

S. KALFF.

—o—

Hoewel niet een van de meest schitterende figuren uit de Indische krijgsgeschiedenis, is Johannes Baptista Cleerens toch wel een van de meest aangename typen van den Indischen hoofd-officier geweest; zoo ter zake van zijne kordaatheid als soldaat en als aanvoerder, als wegens zijn eerlijk karakter, zijne verkleefdheid aan de vlag welke hij diende en de Vlaamsche gemoedelijkheid die hem nooit verliet.

Als militair had hij eene goede leerschool in de Napoleontische oorlogen van zijn tijd; reeds jong stond hij in 't geweer tegen den man „van Godswege opgegroeid tot slachten". Hij was den 27en Aug. 1785 geboren te Antwerpen, als zoon van een gelijknamigen vader en Catharina Isabella Begoden. Ongeveer 22 jaren bracht hij in zijn vaderstad door; lang genoeg om er gemeenzaam te worden met het volksleven en de volkstaal. Welke gewoonten hij in zijn verder bewogen leven ook aflegde, nooit de gewoonte om zich uit te drukken in de Vlaamsche taal, gelijk die in het laatst der 18de eeuw te Antwerpen gesproken werd. Of, zoo zijn beroep er hem later ook toe bracht om Hollandsch te spreken, dan was 't met den Vlaamschen tongval en den bijslag van Vlaamsche uitdrukkingen. Zoo dicht bij 't land van Brabant scheen hij in de voorliefde tot zijne moedertaal Brêero's „Spaanschen Brabander" te willen bijvallen in diens lofspraak op de „kayserlaycke stadt Hantwerpen" en de taal die er gesproken werd:

O de Brabantsche taal die is heeroyck, modest en vol [perfeccy,
Soo vriendelayck, so galjart, so minjert, en so vol [correccy
Datment niet gheseggen en kan. Ick wouw om duysent [pont
Daggese so wel alse kick of als men Peterken verstont.

Ten jare 1808 trad de jonge Cleerens in dienst bij een regiment cavalerie, en maakte ongeveer zes jaren achtereen de veldtochten mee tegen de Fransche legers in Rusland en in Spanje; waarbij hij verschillende rangen doorliep. Hij achtte zich gelijk zoovelen *soldat de fortune*; een die de fortuin — of den dood — slechts van de krijgsmanloopbaan te verwachten had. En zoo er al geen maarschalksstaf uit zijn ransel te voorschijn kwam, voor 't minst de kolbak van een generaal-majoor titulair. Later, toen hij zijne laatste levensjaren doorleefde als gouverneur der Molukken op een afgelegen eiland (Amboina) diepte hij de heugenissen nog wel eens op aan zijn vroeger krijgsmansleven in Spanje. B.v. wanneer hij zich in het gezelschap van Multatuli bevond, zijn jongere in jaren zoowel als in ondervinding. Deze was destijds nog niet opgetreden als assistent-resident van Amboina, maar (in 1848) nog in functie als secretaris van Menado; een gewest dat echter, van de Molukken uit, licht te bezeilen was. In den vierden bundel zijner *Ideën* schreef Multatuli over zijn onderhoud met Cleerens, in de gouverneurswoning te Batoe Gadjah:

„Ik zat op Batoe Gadjah te praten met den goeden generaal Cleerens die me, zonder dat-i 't wist, les gaf in de krijgskunde van z'n tijd. Hij verhaalde mij van Suchet en Junot. En van Wellington. Den worstelstrijd op 't (Iberische) Schiereiland leerde ik geheel anders kennen dan uit m'n geschiedenisboekjes." Ik zeg niet: beter, maar ... ze werd me voorgesteld in 'n geheel ander licht. Minder boekerig.

„Ik wist zeer goed dat Cleerens onder z'n kameraden niet doorging voor 'n feniks in de kunstjes van 't *métier*. Maar dapper was-i. Dit ontkende niemand. Het eigenaardig vuur van den *sabreur* bezielde hem nog, toen bijna alle andere gloed in hem gedoofd werd, ja toen hij overigens nagenoeg kindsch was. Z'n opmerkingen over „krijgskunde" droegen overal meer blijken van karakter en van hart, dan van studie. In z'n laatste levensjaren nog zou hij op elken vijand dapper hebben ingeslagen, en waarschijnlijk zich van menigen krijgskundigen tegenstander het verwijt op den hals gehaald hebben, dat-i hem op den kop had getikt zonder de voorgeschreven regels in acht te nemen.

„Nu, zoo dom was Napoleon ook, vooral toen-i nog Bonaparte heette."

Enz.

Die eerste oorlogsjaren, welke Cleerens in Spanje, in Rusland en Oostenrijk doorbracht, vonden hun besluit in den val van Napoleon. De omwenteling van 1814 bracht den jongen man uit den vreemde terug, en weer op den vaderlandschen grond. De Oranje-dynastie was hersteld, Nederland en België waren tot één staatkundige eenheid saamgesmolten, het leger van dien dubbelstaat werd gereorganiseerd en Cleerens bekwam daarin den rang van onder-inspecteur bij de militaire administratie. 't Was geen kolfje naar zijn hand, want in den actieven dienst te velde voelde hij zich meer thuis. Maar 't scheen destijds alsof, door Napoleon's val en de beschikkingen van het Weener Congres de *dogs of war* vooreerst aan den ketting waren gelegd. Het plotseling weder oplaaien van den oorlog na Napoleon's terugkeer van Elba, in de dagen van Waterloo, kon niemand toen voorzien. Voor lieden, wien het soldatenbloed jeukte, scheen Europa voorloopig weinige kansen te verschaffen. Maar in het groote overzeesche eilandrijk aan de Java-Zee stonden die kansen zooveel beter. Daar was vooruitzicht op snelle promotie, stoffelijk gewin en krijgsavonturen in een land, waar de militaire expedities op til waren tegen een opstandigen inlandschen vorst, een Javaanschen geestdrijver of een gevaarlijk zeerooverskoninkje. De Archipel, in 1811 door den Engelschen na een korten veldtocht veroverd, was door hen in 1814 althans op 't papier — aan Nederland teruggegeven. Het duurde echter tot 1816 alvorens de groote kolonie inderdaad van vlag verwisselde; en nu men ambtenaren en officieren werden uit het moederland gezonden om de plaatsen aan te vullen door de Engelschen ontruimd.

Ook Cleerens liet zich toen bij het O.-I. leger overplaatsen, in zijn rang geassimileerd aan dien van majoor, en kwam in 1817 te Batavia. Hij diende daar eenige jaren bij het garnizoen en werd 1321 bevorderd tot luitenant-kolonel, tevens adjudant van den gouverneur-generaal baron van der Capellen. Vier jaren later, op zijn veertigste jaar, was hij kolonel. 't Was de vraag of bij het Indische leger de gouden kraag met de drie sterren hem op dien leeftijd zijn deel zou zijn geworden. In hetzelfde jaar 1825 bekwam hij in dien nieuwen rang ook gelegenheid om te toonen wat hij te velde waard was; want de Java-oorlog brak uit, de langdurigste en hachelijkste opstand, waarmee het Nederlandsche gezag op Java ooit bedreigd was geworden.

Cleerens was van het metaal, waarvan men houwdegens maakt. „Begut, joenge, sloa d'r ien!" — was hij gewoon in zijn Vlaamschen tongval te zeggen. Spoedig nam hij een werkzaam aandeel aan de militaire operaties, die in Midden-Java gevoerd werden en de strijdkrachten van het leger tot het uiterste beproefden. Men had tegenover zich de talrijke benden van den vorstelijken insurgenten hoofdman Dipo Negoro, die door bekwame aanvoeders en gedisciplineerde troepen gesteund werd, met eene fanatieke bevolking achter zich. In officieele stukken werd deze inlandsche prins, voogd van den minderjarigen sultan van Djokdjakarta en in wiens aderen het bloed van het aloude Mataram vloeide, aangeduid als „hoofdmuiter". Zelf noemde hij zich „sultan van Java" en als nationalistisch leider was zijne leus: Java voor de Javanen! Derhalve moest de Nederlandsche suprematie ten val worden gebracht, het gezag van ongeloovigen, waartegen de Profeet den oorlog had verordend. De strijd, dien hij tegen de regeering had aangebonden, was een *prang sabil*, een heilige strijd. Zelf godsdienstijveraar waren mohamedaansche priesters zijne voornaamste raadslieden, terwijl zijne ondernemende en met het terrein bekende bendehoofden aan de Nederlandsche troepen menig gevoelig verlies toebrachten. Er waren zelfs jaren — want bijna vijf jaren duurde deze opstand — waarin zijne zaak zoo voordeelig stond, dat het gezag der Kompanie in heel Midden-Java wankelde en de evenaar beefde in zijn huisje.

In dezen guerilla-oorlog, die met afwisselend geluk gevoerd werd, onderscheidde Cleerens zich als bevelhebber van een der acht kolonnes waarin de leider van den veldtocht, generaal H. M. de Kock, zijne troepen verdeeld had. 't Was ook in deze jaren, dat hij zich de Militaire Willemsorde verwierf, de hoogste onderscheiding voor den Indischen krijgsman, en die hij duur genoeg had betaald, met zijne gezondheid; de inspanning en vermoeienis, verbonden aan de vervolging van een behendigen

inlandschen vijand door de kloven en stru... van eene tropische wildernis, tastten zijn ... zoodanig aan, dat hij gedurende eenigen tijd ...ing moest zoeken in het koele klimaat van ...zorg, onder den rook van het onderkonink... paleis. Daar woonde toen de opvolger van ba... v. d. Capellen, de burggraaf Du Bus de Ghisig... en voor den dikken *vicomte* was de reconva... kolonel een welkome gast. Beiden waren ...nooten, van denzelfden Vlaamschen stam; ...asteel van Dottignies in Oost-Vlaanderen, ... Du Bus geboren was, lag zoover niet van Clee... geboorteplaats Antwerpen, en ofschoon de ... zich slechts van de Fransche taal bediende, ...rstond daarom het Vlaamsch wel, beter voor ...st dan het Hollandsch. De gemeenschappe...id van afkomst verried ...h mede in beider ...delijkheid, beider spraakzaamheid en sem... voorliefden, de voorliefde b.v. om, in de scha... van Indische palmboomen, een kruikje ...sch bier te drinken „op den voet van een ...ntsch estaminet”, gelijk een tijdgenoot het ...kte. De strooweduwnaar Du Bus (hij had ... en kinderen in België achtergelaten) deed ...rijgezel Cleerens den voorslag om gedurende ...d van zijn herstel te Buitenzorg de functie ...tendant van het paleis op zich te nemen, en ...nam het aan. Over de dagelijksche leefwijze ...t paleis schreef Du Bus' secretaris W. van ...dorp aan zijne familie in Den Haag.

...n 8 ure ontbijten wij met den Colonel Clee... intendant van Buitenzorg, een hupsch en wel...oed man, onlangs te nauwernood den dood ...men ten gevolge der vermoeienissen van den ...g alhier. Te 8½ uur de bureaux, tot 3 ure; te ...r eten, n.l. in de week, doorgaans vrij stil ...gezonderd; maar des Zondags, wanneer veel ...ers van Batavia hier komen, te 7 ure; en ...0 of 60 couverts. Te 5 ure eene wandeling, of ...ijtuig; daarna visites. Enz.”

...at Cleerens in het milde klimaat aan den ...der Blauwe Bergen weder op krachten geko...was, keerde hij naar het oorlogstooneel terug ...n zijn kommando weer op zich. In 1829 werd ... zijn rang van kolonel toegevoegd als adju... aan den opperbevelhebber generaal de Kock; ...rlog liep toen naar het eind. In 't begin van ...olgend jaar zou de beslissing vallen, en bij ...beslissing kwam zijne figuur op den voor... De militaire kroniekschrijver G. L. Kepper ...aarde in zijne *Wapenfeiten van het N.-I. le...* ...dat de maatregelen door Cleerens genomen ...en aanhang van den hoofd-opstandeling te ...verloopen, leidden tot de onderwerping van ...scheidene zijner opperhoofden.” Cleerens was ...de eerste Nederlandsche bevelhebber, met wien ...Negoro aanraking zocht nadat hij had inge...dat het spel voor hem verloren was. Reeds ...dan eens waren te voren vredesonderhande... aangeknoopt, die steeds waren afgestuit op ...Negoro's overdreven eischen; toen deze dan ...oor twee zijner priesters aan Cleerens liet we...dat hij voor eene samenkomst met den opper...hebber te vinden zou zijn, antwoordde de ko... dat de regeering, na ettelijke vruchtelooze ...gen, de beslissing thans niet meer wachtte ...onderhandelingen, maar van het zwaard. Even...dewijl generaal de Kock zich destijds te Ba...bevond, wees hij het dorp Kedjawang aan ...e plaats voor een definitief bescheid en eene ...heele samenkomst, zoodra de opperbevelheb...er zou zijn teruggekeerd. Dipo Negoro zou daar ...de zijnen zich veilig kunnen ophouden, mits ...het aantal zijner gewapende volgelingen niet ...verderde, of de bevolking van de Nederland...zaak afvallig maakte. Daarna werd de plaats ...samenkomst verlegd naar het dorp Minoreh ...Magelang, de hoofdplaats van de residentie Ke... Dipo Negoro liet zich daartoe overhalen, en ...ok met zijne priesters en eenige honderdtal... gewapenden naar die plaats.

...deed dit langs een omweg. Hij moest n.l. ver...n om de rivier Bogowonto, die in zijn weg ...ver te trekken op een plaats waar dit volgens ...Javaansche bijgeloof aan vorsten van het Ma...sche huis noodzakelijk onheil moest bren... Er rustte op dien stroom een vloek, voor 't ...een verbod uit de dagen van het verleden. ...oorsprong van dit verbod was te zoeken in ...overlevering, volgens welke een vroegere vorst ...Mataram, sultan Agoeng, zich eens, op reis ...voor dezen stroom had bevonden, en dien ...in den ban had gedaan. Een van de hoofd-bronnen der rivier ontsprong nl. uit een rots, die gelijkenis vertoonde met een lichaamsdeel, overal en inzonderheid door den vormelijken Javaan, als *partie hontense* beschouwd. De rots heette naar dit deel, en de rivier heette naar de rots. Toen sultan Agoeng deze naamsafleiding vernam, achtte hij een stroom met zulk een onkieschen naam onwaardig om ooit door een lid van zijn aloud stamhuis bevaren te worden. Hij legde een eed af om zich op zijne reizen nooit op deze duistere wateren te wagen, en strekte dien eed ook tot al zijne nakomelingen uit. Voortaan zou men de rivier alleen mogen overtrekken bij Kadi Lango, een punt beneden hare samenvloeiing met de Lerang, waar de stroom over een klein gedeelte den naam droeg van Kali Ngla. Derhalve was 't niet meer de Bogowonto, maar de Ngla, dien men daar bevoer. Ook in het Oosten had men zijne „accommodements avec le ciel”, en met de traditie.

Reeds in de eerste jaren van den Java-oorlog had dit blind geloof aan onheilspellende krachten, deze deferentie voor aloude inzettingen, Dipo Negoro herhaaldelijk belemmerd in zijne strategische bewegingen. Telkens wanneer die stroom hem in den weg kwam, herinnerde hij zich het voorvaderlijk verbod en veranderde zijne marsch-route. Daarvan verhaalde Multatuli hoe Cleerens, toen hij in zijn nadagen te Amboina woonde, hem gesproken had van de onberekenbare taktiek van den insurgentenleider zoodra de krijgsoperaties de Bogowonto naderden.

„Ga koent oe gien begriep moaken van de zoenderlienge bewegiengen van dien Diepo Negoro. Telkens als we mienden hum te vangen, of althans euver den rivier te driengen ...”

En toen de bezoeker hem de reden gezegd had waarom de hoofdmuiter, als slaaf van de *adat* en het voorvaderlijk bijgeloof, zich steeds door dien stroom liet tegenhouden, riep Cleerens uit:

„Gedeumi, joenge, ga heb gelaak. Den Diepo Negoro ies nooit euver den Bogowonto getrokken!”

„Op eenmaal scheen 't of den ouden krijgsman veel werd opgehelderd, dat hem vroeger duister voorkwam. Hij erkende nu, dat de vijandelijke aanvoerder hem dikwijls ontsnapt was omdat-i altijd geheel anders manoeuvreerde dan men verwachtte. Meermalen was men van drie zijden op hem ingedrongen, ten einde hem te dwingen de provincie Bagelèn te verlaten. Doch telkens als men meende dat-i nu wel genoodzaakt wezen zou 'n schuilplaats te zoeken aan gene zijde van den Bogowonto, had hij zich onverwachts links of rechts gewend, en zich doorgeslagen op punten die hem, naar 't onzen bevelhebbers toescheen, nu juist niet de beste kansen boden om te ontkomen. Soms ook scheidde hij zich in benarde oogenblikken van z'n troep af, en liever dan met haar de vervloekte rivier over te steken, doolde hij bijna onverzeld in de wildernis rond, tot-i 'n plek wist te bereiken waar die stroom 'n anderen naam aanneemt. Dáár liet hij zich dan overzetten ....

„Diepo Negoro eerbiedigde in de meest gevaarlijke omstandigheden den door een zijner voorouders uitgesproken eed. Was die eed kinderachtig? Wie zal 't ontkennen. Lag er in de piëteit, waarmee ze werd in acht genomen, iets bekrompens? Zeker! De vraag is of er velen zijn, die door hooger opvatting van eer en plicht het recht hebben laag neer te zien op den armen dweeper? Men behoeft niet ver te zoeken om tegenhangers te vinden, zoo niet van Diepo Negoro's trouw, dan toch van z'n onnoozelheid. Die trouw is en blijft aandoenlijk.

„Dit vond Cleerens ook wel, maar de strategische gevolgen van 't zonderling vooroordeel hielden hem langer bezig. Hij besteedde een ganschen avond aan 't opdiepen van gebeurtenissen, die hem vroeger duister waren, en nu konden worden opgehelderd. Telkens vond hij de waarheid mijner vertelling opnieuw bevestigd door toetsing aan zijn herinneringen, en nog altijd klinkt mij de trouwhartig-vlaamsche tongval in de ooren, waarmed-i mij den volgenden dag goeden-morgen wenschte:

„Ga heb gelaak, ga heb gedeumi gelaak ... den hoofdmeuteling 'n mucht den Bogowonto nie euver. Doar heb ick noe van-nacht alwieder 'n dwoazen sprong van hum eutgevonden ... kaak! Altaad rechts of links eut de flank, zoedroa hum dien kurieuzen rivier noaderde! Dat moet hum zwoar gezallen zaan, mient ga nie?

„Zeker, generaal. Maar dit kon de Bogowonto niet helpen”.*

*) Multatuli. Ideeën. IV, 306.

SCHOOLRUBRIEK

Thans was de oorlog haast voorbij en Dipo Negoro begaf zich naar Minoreh om op gelijken voet te onderhandelen met den vertegenwoordiger der regeering. Maar ook op dien tocht, waarbij hij ruimschoots de bewijzen ontving van de vereering der bevolking, vermeed hij de Bogowonto nog even zorgvuldig als hij te voren aan 't hoofd zijner troepen gedaan had.

(Wordt vervolgd).

Djaran Képang.

Aan de U. S. naval observatory eclipse expedition, die in 1926 naar Sumatra is gegaan, was door de Smithsonian Institution te Washington als vertegenwoordiger van dit instituut toegevoegd de luitenant Henry C. Kellers; deze heeft in de Smithsonian miscellaneous collections (dl. 78 no. 7) over zijn reis een rapport doen verschijnen, dat den titel draagt: „Biological collecting in Sumatra", en gesierd is door een reeks afbeeldingen van dingen die des schrijvers aandacht hebben getrokken, naar foto's die hijzelf maakte, o.a. van een communalen rijstmolen aan de Palembangsche Moesi en van Javaansche koelies „giving an ancient war dance New-year's day." In den tekst wordt over deze voorstelling niet gesproken; het onderschrift luidt verder: „note that the horses are constructed of plaited bamboo and painted."

„Kijk, daar heb je die aardige paardjes van gevlochten bamboe, waarop de Javanen rijden," zegt de lezer van het opstel. Maar hoe Kellers eraan komt, dat zijn foto een ouden oorlogsdans voorstelt die op nieuwjaarsdag wordt uitgevoerd, blijft onverklaard; en óók hoe Javaansche koeli's in Palembang aan deze voorwerpen komen. Drie zien we er afgebeeld; de man neemt den toestel tusschen zijn beenen en men krijgt den indruk dat hij erop rijdt; het hoofdstel is door kleuren duidelijk aangegeven, de beenen zijn onevenredig kort.

Men kan lang zoeken voor het vinden erop volgt. De Encyclopaedie zegt er niets van; Veth's Java niets. Het Ethnografisch Museum te Leiden bezit voorwerpen in den catalogus Koeda Kèpang genoemd, 59, 43 en 48 centim. lang, véél kleiner dan de soort waarvan hier sprake is. Deze Leidsche exemplaren worden „bij bruiloftsoptochten gebruikt" (Catal. dl. XI bl. 242; dl. XV bl. 133). In „Het paard onder de volken van het Maleische ras" zou prof. Veth stellig een plaats hebben gevonden voor deze paardjes van bamboe, indien hij hun bestaan had gekend. Bij Groneman niets. Andere titels spaar ik den lezer. De heer W. C. Muller vond de dieren terug in den 3den jaargang, 1923, van Djawa, op een plaat die bij een opstel behoort van Inggris, „Di djatilan"; djatilan in de desa Pekoembang bij Karang anjar, staat er onder de afbeelding en „Djaran-Kèpang-spelers". Dat is dus de naam van de spelers met de paarden van gevlochten bamboe. Negen zijn er afgebeeld, zoomede de instrumenten van de gamelan die blijkbaar erbij behoort; negen paardjes, en twaalf moeten er volgens de beschrijving zijn; dus drie bij den mandenmaker? Nu de tekst van Inggris. Hij vertelt, dat djatilan een dialectwoord is voor een man die als danseres optreedt (Jav. tlèdèk lanang); op enkele plaatsen in Midden-Java noemt men djatilan ook wel èblèg of djaran-kèpang. „Bij feestelijke gelegenheden, met name bruilofts- of besnijdenis-optocht, ziet men heel vaak djatilan. Dit is een straatmuzikant, waarbij eenige menschen met paarden van gevlochten bamboe tusschen hun beenen, behooren." De naam djaran képang duidt aan, dat de paarden zijn gemaakt van het gevlochten binnenste deel der bamboe; men verkrijgt dit, volgens den heer Inggris, door een diep aandachtig gebed (Jav. semèdi). Hoe de spelers zijn gekleed en hoe de paarden zijn geverfd kan men lezen op bl. 99 van het opstel. „Gezien het vaak voorgekomen geval, dat de spelers bezeten zijn, ben ik de meening toegedaan, dat de djatilan een openbaring zou zijn van het spiritisme." En verder: „Bij de djatilan — dit is, meen ik, feitelijk een soort van tooneelstuk, waarin men een spiritistisch verschijnsel vindt"...

De verklaring wordt steeds troebeler. En te begrijpen is 't, dat de heer Kellers dadelijk genoegen nam met den uitleg „antieke oorlogsdans op nieuwjaarsdag." Ik zal hem vragen of hij er nòg meer van weet, en vanwaar die paardjes kwamen.

* * *

Als het water aan de lippen is... men ken[t de] spreuk. Toen het bovenstaande was gezet, st[apte] de redder mijn stoep op met het dikke boek „[Han]delingen van het Eerste Congres voor de taal-, [land-] en volkenkunde van Java", welk congres te S[olo] gehouden op 25 en 26 December 1919. Deze [Han]delingen verschenen in 1921 bij Albrecht & [Co.,] Weltevreden. En het allerlaatste opstel, op bl. [...] heeft tot opschrift „Koeda-Kèpang door W. S[tau]gaard". Zes bladzijden tekst en elf afbeelding[en.]

Het artikel is in 1919 geschreven en de [...] zegt, dat hij over dit Javaansche volksspel, d[at in] Oost-Java zeer in zwang is, in de voor hem to[egan]kelijke literatuur *niets heeft kunnen vinden.* [Dit] doet mij genoegen. Hier volgt het voornaamst[e uit] zijn opstel.

De Javanen noemen het spel Koeda-Képang, [om]dat de paarden zijn gemaakt van gevlochten [bam]boe; in West-Java spreekt men van Koeda-L[oem]ping, omdat de paarden van leer zijn.

In het Kedirische kent men twee typen [van] Koeda-Képang, het Ponorogo-type en het Toel[oeng]agoeng-type. Het eerste type is 'n eenvoudige [voor]stelling in dans van een heldensage uit de B[...] Kediri, waarvan Staugaard den verkorten [...] mededeelt. De muzikale bezetting bestond, bi[j de] voorstelling die hij zag, uit 1 sooling, 2 gon[gs, ...] angkloengs en 1 trom.

Terwijl bij het Ponorogo-type de dansers ni[et in] extase geraken, schijnt het Toeloengagoeng-[type] ten doel te hebben door rhythmische beweg[ingen] de dansers in een toestand van geestesvervo[ering] te brengen. Zulks gebeurt om het spel zelf. Ko[eda-] Képang is evenals Nini-Towong in te deelen b[ij de] sjamanistische gebruiken: een gevoelig me[dium] wordt door eentonige muziek en gezang, gelijkm[atig] geluid, rhythmische dansbewegingen, wierook, [...] in een vervoering gebracht, die deels aan hyst[erische,] epileptische aanvallen, deels aan hypnotische [toe]standen doet denken. Daarbij verlaat de ziel [van] het medium diens lichaam om met de geesten [te] verkeeren, of een geest neemt tijdelijk bezit [van] dat lichaam. Het einddoel is altijd den geest [in] milde stemming te brengen, of over een ver[loren] voorwerp te ondervragen, waarop dan het medi[um] door knikken met het hoofd de richting aan[geeft] waarin men moet zoeken. Ook het Nini-Tow[ong-] spel eindigt op deze manier. „Het verdient aa[nbe]veling te doen vaststellen of ook het tegenwoord[ige] Koeda-Képang-spel uit een rein sjamanistisch [ge]bruik is ontstaan".

Over Koeda-Képang Toeloengagoeng is de sch[rij]ver zeer uitvoerig; het gaat er ten slotte woest [toe;] „de scherts is ernst geworden".

S[...]

Een geregelde Luchtpostdienst op Ned.-Indië.

Van den directeur-generaal der Posterijen h[eeft] het Hoofdbestuur onzer Vereeniging het volg[ende] schrijven ontvangen:

„1. Onderzocht wordt, of het wellicht mogelijk [is] een geregelden luchtdienst op Ned. Oost-Indië [te] openen. De bedoeling zou zijn het geheele tra[ject] in pl.m. 10 dagen af te leggen. In overweging [is] om den dienst mede te benutten voor postver[voer.]

2. Het behoeft geen betoog, dat tengevolge [van] de hooge exploitatiekosten, die een dergelijke ver[binding] medebrengt, het niet mogelijk zal zijn daar[bij] mede poststukken over te brengen zonder dat vo[or] het bijzondere vervoer een extra recht (b.v. 40 c[ent] per 20 gram) is gekweten.

3. Een zeer groot deel der correspondentie v[an] Nederland voor Ned. Oost-Indië is afkomstig v[an] particulieren. Het is daarom van veel nut te weten [...] of ook van particuliere zijde voor den sneldie[nst] zooveel belangstelling bestaat, dat redelijkerwi[js] mag worden aangenomen, dat tegen betaling v[an] een extra recht een zoodanige hoeveelheid corres[pondentie] per vliegtuig zal worden verzonden, dat [...] in eenigszins beduidende mate de meerdere kost[en] van den postdienst worden goedgemaakt.

4. Ten einde eenigszins na te gaan, of de versnel[ling] van het verkeer, die uit de in overweging zijn[de] de verbinding zal voortvloeien, van genoegzame be[...] teekenis is, zoowel voor handel en nijverheid, als voor particulieren, om daarmede de correspondentie tegen een verhoogd recht te doen vervoeren, be[...] staat het voornemen ter zake met verschillende vertegenwoordigers van handel en nijverheid, als

[..]e uit particuliere kringen, op het hoofdbestuur [..] bespreking te houden.

[..] Gaarne zal ik vernemen, of uw bestuur bereid [..] een dergelijke bespreking deel te nemen door [..] zenden van een afgevaardigde. Mocht dit het [..] zijn, dan zal dag en uur van de bijeenkomst [..] worden opgegeven."

[..]preekt van zelf dat dit schrijven op de a.s. [ver]gadering van het Dagelijksch Bestuur een punt [..] bespreking zal uitmaken.

Van Week tot Week.

[Di]nsdag 30 Augustus tot Maandag 5 September.

[Ko]*nklijke onderscheidingen.* Ter gelegenheid van den verjaardag van H.M. de Koningin op 31 Aug. j.l. zijn, met betrekking op de Indiën, aan de volgende personen onderscheidingen toegekend.[1])

OOST-INDIE.

Ridder van den Nederlandschen Leeuw.

[..] *F. D. E. van Ossenbruggen,* raadsheer Hoog[gere]chtshof van N.-I. — *Mr. H. W. E. Klomp,* rechter[..] hoofdambtenaar met verlof. — *J. de Haan,* resi[dent] der Zuider- en Ooster-Afd. v. Borneo. — *Mr. J. H.* [..], gep. O.-I. hoofdambtenaar. — *P. J. van Gulik,* [reside]nt van Semarang. — *Soleman Sarifoel Alamsjah,* [..] van Serdang. — *R. M. R. A. Koesnodiningrat,* [..] van Madioen. — *E. Gobée,* wd. adviseur v. Inl. [..] — *Prof. Dr. J. Clay,* hoogleeraar te Bandoeng. [..] *E. H. M. Uljée,* hoofd irrigatie-afd. Brantas. — [..] *van Valkenburg,* laatst. onderdirecteur Gouv. be[..]n. — *J. G. B. van Heek,* laatst. hoofd v. d. dienst [..] Mijnbouw. — *Ir. J. van der Waerden,* gep. N.-I. [hoofd]ambtenaar.

Officier in de Orde van Oranje-Nassau.

[..] *ter Poorten,* ass.-resident van Malang. — *Dr. A.* [K]*ruyt,* zendeling-leeraar te Pendolo (beiden bij be[vorde]ring). — *A. B. ten Berge,* lid van den Volksraad. [..] *edoeng gelar Soetan Goenoeng Moelia,* lid van [den V]olksraad. — *Ch. L. Crince le Roy,* administrateur [..] dep. van Fin. — *A. Bax,* insp. van fin. 1ste kl. [..] *Roest,* res. ter beschikking van den Gouverneur [der M]olukken. — *M. W. Broekman,* insp. der alg. pol. [..] *Bussemaker,* burgemeester van Malang. — *Dr.* [..] *K. Bosch,* hoofd van den Oudheidkundigen [..]. — *A. J. W. van Anrooy,* voorz. van den Bond [van N]ed.-Ind. Kunstkringen. — *Dr. Yap Hong Tjoen,* [..]an het Prinses Juliana Gasthuis voor Ooglijders [te Jog]jakarta. — *Mgr. J. W. J. Panis,* apostolisch pre[fect v]an Celebes. — *Pastoor H. A. Fisscher,* pastoor [te C]heribon. — *Ds. D. J. Leepel,* pred. te Malang. — [..] *J. Esser,* missionnair dienaar des Woords te [Pro]bolinggo. — *W. Wilmink,* insp. Inl. onderwijs te [..] de Kock. — *Dr. ir. L. G. den Berger,* technoloog bij het Boschproefstation voor het Boschwezen. — *A. R. W. Kerkhoven,* mede-eigenaar, adm. der onderneming Panoembangan, te Tjibadak. — *Mr. K. J. Bijl,* lid van den gew. raad van Semarang. — *S. W. Zeverijn,* oudste firmant van de firma Tiedeman en van Kerchem. — *Ir. W. Th. van Schaik,* hoofd van het bedrijf der Posterijen van den Post- Telegraaf- en Telefoondienst. — *P. F. Hoeksema de Groot,* luit.-kol. van den gen. staf (met de zwaarden). — *E. J. Geldorp,* luit.-kol. der inf. (idem). — *J. A. Luymes,* luit.-kol. der int. (idem). — *N. Heinzelmann,* oud-dir. v. d. Gouv. Telefoondienst in Ned.-Indië, tijdelijk werkz. bij den Techn. Bur. van het Dep. van Kol. — *W. H. A. van Romondt,* ref. bij het dep. van Kol. — *J. I. Sluiter,* hoofding. bij het Techn. Bur. van het Dep. van Kol.

Ridder in de Orde van Oranje-Nassau.

Mr. J. Woudstra, ambtenaar ter besch. — *C. F. Stofberg,* griffier bij den Landraad te Jogjakarta. — *L. K. J. Wepf,* alg. ontv. 1ste kl. te Bandoeng. — *W. J. B. Suyderhoud,* contr. 1ste kl. bij den pandhuisdienst. — *A. I. Spits,* contr. 1ste kl. bij het binn. bestuur in de Buitengewesten. — *Mas Djojodiprodjo,* zelfstandig patih van Kraksaan. — *Raden Tjitrokoesoemo,* gep. patih van Ponorogo. — *Teukoe Panglima Polem Sri Moeda Perkasa Mohamad Dawod,* Panglima Sagi der XXII Moekims. — *A. de Geus,* leeraar aan de Bestuursschool te Weltevreden. — *J. C. Heynen,* adj.-hoofdcomm. van pol. te Bandoeng. — *E. Löwenstein,* adm. van het depôt van leerm. te Weltevreden. — Mej. *H. M. te Poel* (mère Wenceslaus), gewezen overste van de R. K. Inlandsche meisjesschool te Tomohon. — Mej. *N. van der Palm,* laatst directrice v. d. kweekschool voor Inl. onderwijzeressen. — Mej. *G. Vernet,* lid van den raad der Geref. Kerken te Batavia. — *L. A. van de Ven,* opperhoutvester bij het boschwezen. — *D. Kol van Kluyve,* adm. der rubberondern. Sioekadjadi (Siak). — *L. P. van Eekhout,* architect bij den Waterstaat en 's Lands Burgerlijke Openbare Werken. — *L. E. P. Young,* werktuigk. bij de Staatsspoor- en tramwegen. — *F. L. v. Hall,* hoofdkantoorh. bij den post-, telegraaf- en telefoondienst. — *M. N. Snel,* hoofdstationschef bij de Staatsspoor- en tramwegen. — *J. Meertens,* stamboekbeheerder bij het Dep. van Oorlog. — *J. Ouwehand,* kap. der art. met buitenl. verlof (met de zwaarden). — *A. van Pelt,* kapitein der inf. (idem). — *B. Braat,* insp. afdeelingshoofd bij den dienst van scheepvaart. — *J. L. Staudenmayer,* gep. Ned.-Indisch ambt., laatst gezaghebber bij de Gouv. marine. — *J. H. Meyjes,* referendaris bij de Alg. Rekenkamer. — *A. G. van Sippama,* tuinopzichter van de suikeronderneming Paroengdjaja, Cheribon. — *J. Alberti,* koopman. — *M. Visbeen,* ondercomm. bij de alg. pol., Weltevreden.

WEST-INDIE.

Officier in de Orde van Oranje Nassau.

S. M. L. Maduro, hoofd der firma S. E. L. Maduro & Sons, Curaçao.

Ridder in de Orde van Oranje Nassau.

Chr. H. A. Simons, districtscommissaris, belast met het beheer der districten Beneden- en Boven-Suriname en Beneden- en Boven-Para. — *L. A. J. Verheijen,* R. K. geestelijke, voorzitter v. d. R. K. Volksbond St. Jozef in Suriname. — *R. J. Beaujon Jr.,* gezaghebber der Bovenwindsche eilanden van Curaçao.

[1]) We bepalen ons tot de benoemde „ridders" en [offic]ieren"; eene opsomming van de vele met de „eere[meda]ille" begunstigden zou al te veel plaatsruimte [vergen].

[De] aandacht zij gevestigd op het stukje „Onderschei[dinge]n" in de rubriek „Curaçao" van dit Nr. (blz. 13).

Feuilleton.

[Her]inneringen van een oud-Ind. officier.

IX. Atjeh na de Pedir-expeditie.

[Na] de ontbinding van de Pedirexpeditie werd het [..] bataljon te Sigli gelegerd, het 7e te Padang [..]. Aanvankelijk bleef het vrij kalm in Pedir, [maar] langzamerhand laaide het verzet weer op. [..] regel werd nu met een enkele compagnie [uitger]ukt, zoodat wij, luitenants, een meer actief [d]eel in de operaties kregen. Twee compagnieën [van] het 14e, waarbij de onze, betrokken weer voor [eenigen] tijd bivak op den Glé Siblah, waar we [den overgang v]an het oude in het nieuwe vierden met een [voor] die omstandigheden luisterrijken maaltijd. De [kapit]ein had daarbij gelegenheid zijn voorraad blik[..]at te verminderen. Zijn te Segli achtergebleven huishoudster maakte zich namelijk schijnbaar al ongerust, dat haar toean gebrek zou lijden, [wesha]lve zij hem met ieder transport maar blikjes [eet]waren zond, niettegenstaande hij haar voort[duren]d liet weten, dat hij er vrijwel geen gebruik [van m]aakte. De bezorgdheid van die goede vrouw [voor] het innerlijk welzijn van onzen hopman ging zoo ver, dat zij bij een van de eerste transpor[ten be]slag legde op een geheel pikolpaard om de [mand]en daarvan met eetwaren voor haar heer vol [te sto]ppen. De kwartiermeester, die met de regeling van het transport was belast, miste bij het opladen een paard en vond dit eindelijk terug in de kamer van den kapitein, waar diens concubine bezig was de manden te bepakken.

Ter gelegenheid van den oudejaarsavondmaaltijd zou de dokter zorgen voor een bijzonder gerecht, gemaakt van de Pancreasklier, die volgens hem zoo bijzonder lekker moest zijn. Daartoe wendde hij zich tot den fuselier, die de functie van slager vervulde, met de vraag: „Je kent zeker wel die klier, die onder de maag zit?" „Zeker dokter, U bedoelt den endeldarm, is het niet?" was daarop het verrassende antwoord.

Die fuselier was een eigenaardige opsnijder. Op zekeren dag sprak hij zijn pelotonscommandant aan met het bekende: „Luitenant, een woordje, alstublieft", waarna hij vervolgde: „U heeft zeker wel gemerkt, dat ik nogal van goede komaf ben, maar in een huishouden van dertien kinderen mislukt er nog wel eens één, en dat ben ik nu." Nu zou hij binnenkort een erfenis ontvangen, waarom hij raad vroeg, hoe hij met dat geld zou handelen. Volgens zijn beweren had hij 50 mille te wachten. Toen daarop werd opgemerkt, dat zulks een aardig bedrag was, liet hij er met een eigenaardige trotsche minachting op volgen: „Nu, luitenant, ik heb er wel zeventig duizend opgemaakt." Doch ondanks die erfenis was hij eenige jaren later nog fuselier te Batavia en oefende hij daarbij het eerzaam beroep van hondenwasscher uit.

Soms viel er bij de patrouille vanuit den Glé Siblah geen schot, zoodat we daar wel naar verlang-

Commandant der zeemacht. Bij Kon. besluit is eervol ontheven van de betrekking van commandant der zeemacht en hoofd van het Departement der Marine in Nederlandsch-Indië de vice-admiraal A. F. Gooszen, met dankbetuiging voor in die betrekking bewezen diensten; en is genoemde betrekking opgedragen aan den benoemden schout-bij-nacht A. Ten Broecke Hoekstra, Hr. Ms. adjudant in buitengewonen dienst.

L. J. van Haasbergen †. Aan boord van de P. C. Hooft is, op den leeftijd van 28 jaar, overleden de heer L. J. van Haasbergen, 1e luitenant der inf. van het O.-I. leger.

Wederom doodvonnissen bekrachtigd en gratie verleend. Aneta seint dd. 1 Sept. uit Batavia: De Gouverneur-Generaal heeft de vonnissen, waarbij vier Bantamsche communisten ter dood veroordeeld waren, bekrachtigd. Aan één is gratie verleend. [1])

De besturen van de S.D.A.P. en het N.V.V. vonden hierin aanleiding tot het zenden van een telegram aan den G.-G., waarin wordt aangedrongen op gratie-verleening en afschaffing van de doodstraf in Indië in het algemeen.

Commandant der Koloniale Reserve. De luit.-kol. der inf. van het O.-I. leger W. C. Camman, commandant der koloniale reserve te Nijmegen, die 16 Sept. eervol uit die functie wordt ontheven, keert in Oct. met het stoomschip Johan de Witt naar Oost-Indië terug.

Bevordering. De majoor der artillerie van het O.-I. leger R. G. Leegstra, is bevorderd tot luitenant-kolonel.

Katholieke Missieweek te Amsterdam. Van 5 tot 13 November a.s. wordt te Amsterdam een Katholieke Missieweek gehouden, waaraan tevens een Congres is verbonden, waarop vooral de missioneering onzer overzeesche gebieden zal worden besproken. Aan dit Congres zullen de voornaamste Congregaties, werkzaam in onze overzeesche gebieden, deelnemen.

Het Congres zal worden voorafgegaan door een historische inleiding over de ontwikkeling vooral van Nederl. Oost-Indië. Dan zal door alleszins bevoegden omtrent de verschillende gedeelten onzer overzeesche gebieden worden geschetst, wat de missionarissen daar bij hun aankomst vonden en wat zij er hebben tot stand gebracht.

Op de Missietentoonstelling zal in den stand onzer overzeesche gebieden deze ontwikkeling aanschouwelijk worden voorgesteld.

Mr. P. F. Woesthoff. Mr. P. F. Woesthoff, president van den Raad van Justitie te Batavia, is benoemd tot raadsheer in het Hooggerechtshof van Ned.-Indië. (Aneta, 30 Aug.).

Resident Kloprogge. De resident van Rembang, heer W. P. A. Kloprogge, is op zijn ver... met 3 December eervol uit den dienst ... slagen. (Aneta, 5 Sept.).

De geruchten over een eventueel aftreden van ... Gouverneur-Generaal. Aneta seint dd. 3 ... uit Batavia: Naar aanleiding van berichten ... het Nieuws van den Dag v. Ned.-Indië ... Java-Bode, dat de Gouverneur-Generaal ... o.a. tegenover eenige leden van den Volks... zou hebben uitgelaten, dat hij in een event... verwerping van de voorgestelde wijziging ... de houding in den Volksraad aanleiding ... vinden om onmiddellijk ontslag te vragen ... de Indische Courant van officieele zijde ... machtigd deze berichten als volstrekt onj... tegen te spreken.

(We vinden in dit telegram aanleiding ... de aandacht te vestigen op een ho... artikel over het beleid van den landvoogd ... het Koloniaal Bijblad van de Haagsche ... rant (redacteur de heer J. Koning) van ... Aug., waarin met voldoening wordt gewe... op die geruchten over een tusschentijdsch ... treden van den G.-G.

Het artikel eindigt: „En moge, als dàt ... beurt, dan nóóit meer de vergissing be... worden, dat een man als Landvoogd wordt ... gezonden, wiens staatkundige inzichten ... komen afwijken van die van 75 pCt. der Ned... landers in het Moederland en van 95 pCt. ... Europeanen in Indië!")

Lid Algemeene Rekenkamer. Bij Kon. Besluit ... benoemd tot lid der Alg. Rekenkamer in N... Indië, F. de Bakker, majoor der Intend... van het O.-I. leger.

Benoemde officieren. Bij besluit van den Gouver... neur-Generaal van Ned.-Indië zijn benoemd ... 2e-luitenant der Infanterie van het N.-I. Leger ... E. P. Bouman, J. D. de Riemer, J. Kas... E. O. van Deursen, J. H. C. Biekart, Th. A. W... lemse, A. F. L. Maris, H. A. D. Betke, J. H... Schenk.

1) De tekst van dit en volgende Aneta-telegrammen is ontleend aan het „Vaderland".

Kunst, Kunstnijverheid en Huisvl...

De Reclame-Tentoonstelling.

Op Zaterdag 3 dezer, des voormiddags te elf u... werd, onder groote belangstelling, de door de ... deeling 's-Gravenhage van het *Algemeen Ne... landsch Verbond* georganiseerde, *Tentoonstell... van Nederlandsche Reclame in dienst van Ne... landsche bedrijven* geopend, welke tot en met ... dezer in het Kurhaus te Scheveningen wordt ... houden, met medewerking van „Het Genootsch... voor Reclame", „De Nederlandsche Bond F... Steendrukkerijen", De Nederlandsche Lito-, ... en Chemigrafenbond" en de „Vereeniging van ... kende Advertentie-bureaux".

den, omdat zoo'n tocht zonder eenige emotie te vervelend was. Bij andere gelegenheden daarentegen werden we flink beschoten. Bij een van die gelegenheden ontving een pas van Java gekomen sergeant, een Duitscher, den vuurdoop, die een diepen indruk op hem maakte. 's Avonds maakte hij, als commandant van de wacht, met een der officieren een ronde langs de posten, die op de verschillende hoogten van den Glé Siblah waren opgesteld. Hij kon niet nalaten zijn hart te luchten over de gebeurtenissen van den dag. „En die koegeln die flogen lienks en rechts om mij heroem, die atjeher wollten gewis den orang blanda maal auf den korrel nehmen." Onderwijl klommen zij lustig heuvel op en heuvel af... „Ach, das geht einem ja in den beinen sitzen. Ik bien diese Strapatzen niet zoo gewöhnt, ik heb ja noer op Java rekruten uitgebieldet." Plotseling klonk er een luide knal, het bekende geluid, veroorzaakt door het uiteenspringen van een bamboe in het vuur. Iemand, die daar niet aan gewend is, denkt, dat er geschoten wordt. Zoo ook onze Duitscher, die dan ook uitriep: „Ah, daar schieszen sie wieder." Onze collega wist den volgenden dag een en ander zoo komisch weer te geven, dat nog lang daarna elk knallend geluid ons een „Ah, daar schieszen sie wieder" ontlokte. Na een tijdje was ook deze sergeant aan het schieten gewend.

Zooals hierboven reeds werd vermeld, was het tijdens de expeditie hooge uitzondering, dat een compagnie zelfstandig ageerde. Dientengevolge hadden in 1899 de officieren over het algemeen er nog te weinig begrip van, hoe groot eigenlijk de ... vechtskracht van een met repeteergeweren b... pende compagnie was.

Ter illustratie van deze bewering moge het v... gende verhaal dienen.

Op zekeren dag kreeg onze kapitein opdracht ... met zijn compagnie te marcheeren naar Laoeng ... zich aldaar onder de bevelen te stellen van ... commandant van het 7e Bataljon. Laoeng is gele... aan de kust in de nabijheid van Pedirpunt ten ... van het door de Oostelijke uitloopers van den W... berg gevormde heuvelterrein. Wij waren daar n... geweest en beschikten ook niet over kaarten v... dat terrein. Om daar te komen moest eenige u... na den afmarsch de ongeveer 40 M. breede K. Bat... worden overschreden. Daar de rivier ondoorwa... baar bleek te zijn en geen prauwen of vlotten w... den aangetroffen, moest voor den overtocht wor... gebruik gemaakt van een primitieve loopbrug. D... bestond uit bossen van drie te zamen gebonden ... bamboe's, in het midden door een schraag onder... steund. Man voor man met groote onderlinge ... standen gingen wij daar overheen. De grootste m... lijkheid leverde de bijna rechtstandig opgezet... schraag, waar omheen moest worden gedraaid. I... vroeg mij af, hoe de dwangarbeiders met de ko... ketels (tweemansvrachten) daar overheen zouden ... komen, doch die handige kerels lapten het hem ve... beter dan wij gedacht hadden.

(Wordt vervolgd).

als o.a. ook in het Zaterdagavondblad van Vaderland" werd beschreven, begon Overste ndijk met alle aanwezigen [1]) welkom te heeten legrammen van felicitatie voor te lezen. Spr. er den nadruk op, dat zakendoen en winstbuiten de poorten dezer tentoonstelling De reclame geldt hier als uiting èn invloed skracht, geeft een beeld van de mentaliteit rlanders.

verheugt spr. dat er zulk een warme weeris gevonden op dit initiatief van het A. N. V. dien weerklank zou deze tentoonstelling gelijk zijn geweest. Men heeft onmiddellijk doeling begrepen en er onbaatzuchtig mee thiseerd.

R. T. baron Krayenhoff, voorzitter van het otschap voor Reclame, bracht warmen dank en heer Oudendijk, die zich weer een buitenn organisator van groote energie getoond (applaus). Spr. dankt ook de pers, die hier wenscht werd en die zich niet onbetuigd liet. maals werd lang voor den overste geapplaud, waarna baron Krayenhoff mededeelde, en heer Oudendijk de zilveren medaille van Genootschap voor Reclame was toegekend aus).

woord was thans aan wethouder dr. W. W. Meulen, loco-burgemeester, die slechts enkele naar voren brengen wilde, zooals een goede ne óók slechts kort maar krachtig iets rt.

rtig jaar geleden was een ideëele reclamenstelling onmogelijk. Men was daarvan afen de bruine borden op de Haagsche tram, nd, dat v. Houten's cacao de beste was, wernet tegenzin ontvangen.

toch is reclame al een heel oud begrip, zoo ls de beschaving zelf.

1657 pousseerde men in Engeland de koffie en fiksche reclame-campagne.

lamemaken is volstrekt noodzakelijk en in lgemeen belang. Iedere uitvinding is nutteals de reclame haar niet opdringt; wij zijn eersch en het leven versnippert de aandacht. moet die aandacht concentreeren tot elks heil. enschap en kunst gaan nu het peil verhoogen eclame. Tal van Ned. gemeenten aanvaarden clame gretig. Bloemendaal gaf een sluitzegel „Bloemendaal blijve onverkocht en zelfdig!"

de gemeenten zijn gekenterd.

e tentoonstelling bewijst, dat het A.N.V. op ogte van zijn tijd staat.

slotte verklaarde de wethouder de tentoong voor geopend.

Werkcomité bestaande uit de heeren: K. E. ndijk, Mr. J. J. W. Eekhout, Jan Wils, L. Le n en Mach. Wilmink, heeft eer van zijn werk. ls „Het Vaderland" o.m. terecht opmerkt:

„Hier wordt een indruk geboden van het peil nzer Nederlandsche reclame en haar geestesesteldheid. Sinds enkele jaren geniet de Nederlandsche reclame een voor het meerendeel wel verdiende reputatie van kunstzin. Die unstzin is bij de huidige tentoonstelling niet ooropgezet. Hóéveel ook boeien mag uit artisiek oogpunt, hoofdzaak was, dat de breede itingen van groote groepen nu een globaal verzicht zouden bieden. En dat overzicht mag r zijn!

„In hoofdzaak omvat de tentoonstelling: and- en reclamebiljetten, kalenders, reclamearten, fabrieksmerken, verpakkingsmiddelen en ander dergelijk reclamedrukwerk, advertenties, boeken, prijscouranten e.d. Er preekt kracht en energie uit, naast heel veel unstzinnigheid. Kortom: deze expositie is zeer de moeite waard!"

ekenend voor het idieëele doel dezer onderneis, dat niet alleen de aanplakbiljetten er voor loos geleverd zijn door de N.V. Boek- en Steenkerij S. Viskoper, maar dat ook de catalogus, e typografisch zéér smaakvol uitgevoerd is, aangeboden door de Zuid-Hollandsche Boekandelsdrukkerij, met medewerking van N.V. Bührmann's Papiergroothandel en de Fa. Rijmenam. Hierin schreven Overste Oudenover reclame en volkskracht, Prof. Treub over me voor Nederland, Machiel Wilmink over ekunst, Ad. Stok over reclame, drukwerk en publiek, L. Levisson over het peil der reclame en zijn verheffing en Han. G. D. Coppens over goede advertenties.

Allen zijn het er over eens, dat er een „reclamekunst" en een „reclame-wetenschap" bestaan. De heer Oudendijk meent „dat men deze beide ijverig moet beoefenen om goed beslagen ten ijs te kunnen komen. Niet alleen omdat het reclamemaken scherpzinnigheid, kennis en ... goeden smaak vereischt, is de reclame van invloed om de volkskracht, in zeker niet mindere mate is dit het geval door de wijze, waarop zij inwerkt op hen, die de reclame „ondergaan", dat is op het groote publiek, dus op het volk in algemeenen zin. Er ontstaat dan ook een geestelijke wisselwerking tusschen hen, die de reclame maken, en hen, tot wie de reclame is gericht; en in die wisselwerking kunnen goede en minder goede volkseigenschappen zich openbaren of worden aangekweekt."

De heer Wilmink merkt o.m. op:

„Reclame heeft een wetenschappelijken ondergrond (psychologie, psychotechniek) een technische basis (behandeling en organisatie der reclamemiddelen) en een scheppende bedoeling. De kunstenaar die reclameteekenen slechts beschouwt als een middel om aan reclame wat te verdienen, die niets weten wil van haar wetenschappelijke en technische middelen blijve den zakenman uit de buurt. — De ontwerper daarentegen, die bij zijn werk er zich rekenschap van geeft, dat hij de reclame overtuigend en doeltreffend moet maken, is voor den modernen zakenman onmisbaar. — Kunst, in den gewonen zin, moge zijn werk dan niet zijn, wanneer het waar en eerlijk is, zal het een nieuwe kunst: zal het *„reclamekunst"* wezen.

De heer Stok schrijft:

„Het Publiek moet — schrik niet lezer, wees bij voorbaat verzekerd van mijn excuses voor mijn onbeschaamdheid — opgevoed worden, moet léeren zien, *zien* in de werkelijke beteekenis: zien, dat goede reclame, slecht uitgevoerd voor „o zoo'n goedkoopen prijs" een fiasco is en geld, veel geld kost; moet zien, dat slechte reclame, weelderig uitgevoerd, een totale mislukking beteekent; moet begrijpen, dat ware, kundig opgezette, weloverdachte en pittige, *smaakvol* uitgevoerde reclame slechts doel treft."

Zeer behartigenswaardig, ook in verband met het hoofdartikel in ons „Kol. Weekblad" van verleden week, is hetgeen de heer Coppens leert omtrent de kunst van adverteeren:

„Een advertentie moet voldoen aan de volgende eischen: Allereerst moet zij opvallen, daarna moet de illustratie de nieuwsgierigheid opwekken, vervolgens brengt de slagzin als verbinding tusschen illustratie en tekst den lezer, zonder dat hij er zelf bij denkt, op den tekst, die vloeiend en suggestief geschreven moet zijn. De letter voor den tekst dient met de grootste zorgvuldigheid te worden bepaald, ten einde te voorkomen, dat de weerstand te groot wordt, waardoor de lezer zonder er zelf bij te denken, zijn aandacht op iets anders zou verplaatsen. Ten slotte wordt de advertentie gesloten door firmanaam of merk."

Naar aanleiding van hetgeen de heer Treub schrijft over de noodzakelijkheid tot meerder reclame maken voor Nederland „door er op te wijzen, wat het te zien geeft, zoowel aan steden- als aan natuurschoon, en door den vreemdeling er van te overtuigen, dat wij nog anders kunnen voortbrengen en uitvoeren dan bloembollen en Edammerkaas alleen." (Ook: dat niet alle Nederlandsche mannen en vrouwen in Volendamsch kostuum rondloopen, zouden wij hieraan willen toevoegen) — moet ons de opmerking van het hart, dat ook voor Nederlandsch-Indië, niet zoozeer in het buitenland dan wel in Nederland zelf, meer wetenschappelijke en kunstzinnige reclame dient te worden gemaakt.

Op deze tentoonstelling hangen enkele nieuwe platen van Dolly Rudeman voor de Mataram-film, welke de vragen bij ons deden oprijzen: Is de film zelf niet het prachtigste reclame-middel? En hoe weinig wordt dit Ned.-Indië betreffende door het toch zoo gretig bioscopen-bezoekend Nederlandsch publiek gewaardeerd. Waaraan zou dit liggen?

Naar wij vernemen zal tegen half October a.s. een bioscooponderneming in de hoofdstad de *Mataram-film* vertoonen, welke door den heer Tassilo

---

[1]) waarbij zich ook bevond de onder-voorzitter onzer eniging, de heer F. van Peski, die als zoodanig en West" vertegenwoordigde.

LIJST VAN ADRESSEN

ten behoeve van Repatrieerenden

AANNEMERS EN BOUWKUNDIGEN

W. van Heyst, Velsen.

ACCOUNTANTS-BELASTINGZAKEN

W. v. Maanen & Tadema, Amsterdam/Rotterdam.

AUTOHANDELAREN

N. V. James Nefkens, Laan v. Meerdervoort 96c, Den Haag.

BAD- EN ZWEMINRICHTINGEN

Badinrichting „De Regentes", Weimarstraat 63, Den Haag.

BANKETBAKKERS

C. A. Nieuwstadt, Kranenburgweg 61.
J. Krul, Noordeinde, Den Haag.

BANKIERS EN BANKINSTELLINGEN

De Bas & Co., Heerengracht, Den Haag.
Henny & Co., Anna Paulownastraat 62A, Den Haag.
Holl. Bank voor West-Indië, Amsterdam.
Nederlandsche Handel Mij., Amsterdam.
Taams & Keyser, Bankastraat 10, Den Haag.

BEGRAFENISONDERNEMINGEN

Begrafenisonderneming „Simplicitas", Denneweg, Den Haag.

BLOEMISTEN

J. M. Hermans, Kon. Wilhelminal. 527, Den Haag.

BOEK- EN KUNSTHANDEL

D. Driessen, Haarlemmerstraat 105, Leiden.

BOEKDRUKKERIJEN

N.V. Ten Hagen, Nobelstraat 20, Den Haag.

BOUW- EN WONINGBUREAUX

Bouwbureau J. van Gemert, Valkenboschkade 277, Den Haag.
Bouwbureau C. Hoogendoorn, Ieplaan 201, Den Haag.
Woningbureau „Actief", Archimedesstraat 41, Den Haag.
Woningbureau W. Hoksbergen, Bezuidenhout 14, Den Haag.
Woningbureau „Meerdervoort", Laan van Meerdervoort 296, Den Haag.

BRANDSTOFFEN

Firma Van Dijk, Nieuwe Haven 366, Den Haag.
N.V. Haagsche Brandstoffenhandel „De Concurrent", Trekweg 84, Den Haag.
J. van Vuuren, Denneweg 67A, Den Haag.

BROODFABRIEKEN

Gebr. ten Hoeve, Wald. Pyrmontkade 2c, Den Haag.

COMESTIBLES-DELICATESSEN

Joh. Toet, Aert v. d. Goesstraat 34, Den Haag.

DAMESKAPPERS

Maison Alice, Plein 11, Den Haag.
Au Paradis, Toussaintkade 2, Den Haag.
Maison Neustadt, Bezuidenhoutscheweg 3, Den Haag

DANSINSTITUTEN

Dansinstituut „Henri", Archimedesstraat 64, Den Haag.

DETECTIVE-BUREAU

„Hilvers", Westeinde 235, Den Haag.

DIVERSEN

G. v. Willigen, Havenkade 4, Den Haag.

DROGISTEN

Drogisterij „De Boer", Paulus Buysstraat 9, Scheveningen.
Drogisterij de Laan, L. v. Meerdervoort 527, Den Haag.
G. v. d. Gaag, Groenmarkt 27, Den Haag.
G. v. d. Sel, Copernicusstraat 221, Den Haag.
A. de Vries, Kerkstraat 98, Hilversum.

ELECTR. INSTALLATIES EN -ARTIKELEN

P. v. d. Berg, Bankastraat 41, Den Haag.
Van Eijck, 2e Sweelinckstraat 93, Den Haag.
W. G. Scheeres, Hooigracht 1C, Den Haag.
M. Vrolijk, Thomsonlaan 41, Den Haag.
Frans v. Wijk, Vlamingstraat 24, Den Haag.
J. Zuiderweg, Nicolaistraat 37, Den Haag.

EMBALLAGE EN EXPEDITIE

A. Rietveld, v. Bijlandstraat 27, Den Haag.

FOTOGRAFEN EN LEVERANCIERS VAN FOTO-ARTIKELEN

Lappöhn, Passage, Den Haag.
Ph. Starke, Hoofdstraat 172, Apeldoorn.

Adam in de Vorstenlanden van Java is opgenomen en werd aan „Boeatan" verzocht in het gebouw een passende versiering met Indonesische kunstnijverheid aan te brengen.

Ook moet de heer N. P. de Koo bezig zijn, op de hem eigene eenvoudige, maar tevens even smaakvolle, als doeltreffende, wijze, een fleurige reclameplaat voor Boeatan te vervaardigen. Jammer, dat deze niet tijdig gereed kon zijn, om ook een plaatsje te kunnen krijgen op de zeker druk-bezochte Reclame-tentoonstelling te Scheveningen.

Persoverzicht uit de Indische Bladen.

I. UIT DE EUROPEESCHE PERS.

Een algemeen verschijnsel. De wijzigingen der I. S.

De *Deli Crt.* (6 Aug.) constateert dat ook in Ned.-Indië de overheidstaak zich op allerlei gebied uitbreidt, zonder dat er in waarheid meer nuttig effect verzekerd wordt. Let b.v. op het gebied der Decentralisatie. In den tijd van enkele jaren zijn de Gemeenten uitgegroeid van buitengewoon eenvoudig bestuurde gebieden, onder leiding van een enkelen B.B.-ambtenaar als hoofd van plaatselijk bestuur, tot complete Westersch geoutilleerde lichamen, met eigen ambtenarencorpsen en alles wat daarbij behoort. Ja, de meeste hebben zelf reeds een compleet College van Burgemeester en Wethouders, met ook weer eigen kantoren en eigen diensten. Nu wil de *D.C.* geen lans breken voor den tijd van vroeger. Alleen als men een flink en krachtig hoofd van plaatselijk bestuur had, dat wat voelde voor de plaats zijner inwoning en voor energieken arbeid, dan zag men meer ontwikkeling en ontplooiing dan men thans in de best uitgeruste Gemeente ziet waar de zaken eenvoudig gaande worden gehouden. Ned.-Indië heeft naast zijn centrale Regeering zijn Volksraad gekregen, de Raad van Indië staat uitgebreid te worden, het aantal ambtenaren en diensten is vertienvoudigd en . . . het nuttig effect der pogingen is toch niet zoo buitengewoon belangrijk grooter dan men, gelet op het aantal „werkers" en het daaraan bestede geld, wel zou mogen verwachten. Dat komt, omdat het geheele arbeidssysteem zooveel gecompliceerder is geworden en omdat er zooveel meer gepraat en meer geschreven wordt dan voor het gaande houden der zaken wel noodig is. Dat betreft geenszins in het bijzonder Nederland of Ned.-Indië, *het is een algemeen verschijnsel.* In de richting, waarin de wereld sedert de laatste 25 jaren gestuurd wordt, is er van vermindering van overheidsbemoeienis weinig sprake. Daarbij ziet men integendeel steeds meer en meer bemoeienis en daarmee ook meer remming van het nuttig effect. *Behalve in het land van Mussolini.* De *D. C.* meent dat men uit het Italiaansche voorbeeld wel een weg kan zoeken ter navolging, waarbij wat meer plaats aan de daad en wat minder aan het woord wordt ingeruimd.

Zoo zou men — vervolgt het blad — na aanneming van een begrooting in groote lijnen, de hoofden der Departementen eens wat meer vrijheid kunnen geven, niet elk oogenblik ondervraagd en bedield door een groot aantal politici. Bij *de groote handels- en industrieele lichamen* heeft men reeds lang geleden de waarde erkend van energieke, doortastende personen aan het hoofd te stellen en die in de wijze van beheer vrij te laten, zoolang hun beleid daartoe aanleiding geeft. Dat zal bij de tegenwoordige mentaliteit van medezeggenschap en democratie wel niet gemakkelijk van toepassing zijn op de openbare zaak. Toch zal het dien kant ten slotte moeten uitgaan, wil men met de openbare zaak niet geheel en al verstrikt worden in de breedsprakige discussies der openbare lichamen en in de papierlawine der ambtelijke bureaux. Kan dat niet zonder een dictator?

De *Java-Bode* (28 en 30/7) geeft de meening weer van enkele Volksraadsleden over de *voorgestelde wijzigingen van de Indische Staatsregeling* betreffende de uitbreiding van den Raad van Indië en de instelling van een Inlandsche meerderheid in den Volksraad. Wat betreft de uitbreiding van den Raad van Indië verklaarde o.a. *mr. Van Helsdingen* er zich voor en hij juicht die toe als een noodzakelijk en gewenschte maatregel, die duidelijk aantoont den goeden wil van de Regeering om in steeds meerdere mate de *Inheemsche* intellectueelen te interesseeren in de Regeering. De heer *Roep* is van meening dat, mits de goede mannen in het College worden benoemd, zij op velerlei terrein het Volksleven nuttige voorlichting aan de Regeering kunnen geven. Maar de heer Roep is tegen Inlandsche meerderheid, hetgeen hij aldus motiveert: „Zoolang de Nederlandsche leiding en Westersche gedachte voor de ontwikkeling van Landen en Volken noodig worden geacht en, in uiterste instantie, het Nederlandsche volk verantwoordelijk moet worden gesteld voor den gang van zaken in Ned.-Indië, komt een Nederlandsche meerderheid in den Volksraad, welk zoowel de belangen van Ned.-Indië in het Rijksverband, als de Staatkundige, economische en lijke waarden en belangen van alle hier onder de Driekleur levende bevolkingsgroepen volgens Westersche normen heeft te behartigen, mij voor. Voor een Inlandsche meerderheid in den Volksraad is wellicht de tijd gekomen, wanneer Ned.-Indië volledig zelfbestuur met inbegrip van een in Ned.-Indië zetelende verantwoordelijke Regeering zal kunnen worden geschonken. Mijn persoonlijk inzicht is thans dat de zoogenaamde Inlandsche meerderheid in den Volksraad (30 van 60 zetels) moet worden verworpen en de 30 Nederlandsche zetels moeten worden gehandhaafd."

Licht noodig.

Indien het publiek ook maar een deel kende van de ernstige beslommeringen welke het dagelijksch program zijn dergenen die hebben te waken over de handhaving van gezag en orde, het zou zich — zegt de heer *Zentgraaff* in het *Soer. Hbl.* (29/7 bl.) — met verbazing afvragen: waar het onophoudelijk spel van stille bedreiging door samenzwering en verraad tenslotte op moet uitloopen. Vrijwel niemand merkt er iets van, en de Pers, met uitzondering van enkele bladen, is van den algemeenen toestand niet op de hoogte. Na de publicatie in het „*S. H.*" van 15 en 16/7 was de militaire samenzwering een uiterst onaangename verrassing. Het is wel zeker dat, waar men volstrekt niet kan ontkomen aan herhaalde alarmeering dezer samenleving, men door zwijgen geen rust kan handhaven. Na November neemt het publiek berichten, in zake nieuwe complotten veel rustiger op. Het is, in het algemeen, kalm en — individueel — waakzaam. Dit publiek is geleidelijk geschikter geworden om althans zooveel van de waarheid te hooren als het worden medegedeeld, zonder de Overheid in haar waakzame bedrijvigheid te hinderen. De behoorlijke voorlichting van het publiek zal belangrijk medewerken om aan te kweeken een geest van saamhoorigheid, van rustig vertrouwen, welke in deze onaangename dagen het werk der Overheid zooveel kan vergemakkelijken. Het is immers zeker dat eene nieuwe verrassing als die van November, uitgesloten is; er wordt voor en door de Regeering uitstekend gewerkt, en er is alle reden tot vertrouwen. En zoo herhaalt de heer *Z.* tot de Regeering het verzoek, door middel van haar residenten, *de Pers* en *dus het publiek, de voorlichting te geven waarop dit laatste aanspraak heeft.* Bijna overal op Java (van Sumatra thans gezwegen), ook in weer het meest in het Westen, het minst in het Oosten en opvallend weinig in suikerstreken eenige steden als Djokja, Pasoeroean, Ngandjoek enz. uitgezonderd — broeien nieuwe complotten, stuurt men aan op anarchistische handelingen, op misdaad en sabotage, op aanslagen of belemmering van communicatie, terwijl de P.S.I. voortgaat met haar reeds gesignaleerd bedrijf. Dit is zeker ernstig genoeg, doch mag niet worden overschat. Na November heeft de revolutiepartij haar beste leiders verloren; de Overheid heeft veel geleerd en ongetwijfeld zal haar arm krachtig blijven treffen. Vooral omdat nieuwe regeling voor militair optreden den betere gelegenheid biedt de samenzweerders onmiddellijk en prompt te woord te staan. Want hiermee, en niet met den arbeid van rechterlijke colleges — hoe goed wellicht ook — zal het Gezag voornamelijk de imponeerende beteekenis herkrijgen welke het behoeft.

Wij verwijzen naar het *Soer. Hbl.* (23/7 „De mislukte samenzwering te Solo"; 25/7 „De *P.S.I.*-actie te Probolinggo", „Militaire mogelijkheden" Z., „Ziende huiszoekingen bij de Indonesiërs"; 29/7 „... blind"), het *Bat. Nwsbl.* (30/7 „Het Bantamrapport"; 1/8 „Moskou en de Per. Indonesia"), de *Java-Bode* (27/7 „Bewapening van ondernemingen") en *De Loc.* (26/7, blz. 21 „Bestuurstact te Balikpapan").

Volkshoofden en Inheemsche intellectueelen.

In het gebouw van de „Indonesische Studieclub" te Soerabaja werd den 23sten Juli feest gevierd ter

huldiging van den nieuw benoemden *wethouder mr. Soebroto* en van de Inheemsche intellectueelen (*De Loc.* 26/7, blz. 29). Onder de 300 deelnemers bevonden zich tientallen Europeanen, w.o. de I.E.V.-fractie uit den Gemeenteraad. De heer *San-* [illegible] deelde het doel van het feest mede, n.l. om uiting te geven aan de gevoelens van waardeering der Inheemsche gemeenteleden voor de werkzaamheden van de intellectueelen te Soerabaja. Spr. memoreerde de daden van de Indonesische Studieclub. Daarna richtte spr. zich tot mr. Soebroto en zeide, dat wanneer straks de *volkshuisvesting, plaatselijke gezondheidsdienst, kampongzorg* en alles wat in verband staat met de *welvaart van de Inlandsche bevolking*, door de gemeente zal worden geëntameerd, op *mr. Soebroto* de verplichting rust hunne belangen voor te staan. Mr. Soebroto zal de Inlandsche bevolking daarbij achter zich vinden. Tot *mr. Soewono* zeide spr., dat hij als advocaat en procureur heel veel voor het volk kan doen, „zoowel buiten als binnen de rechtszaal" en voor *dr. Soetomo* sprak spr. de hoop uit, dat de leiding der Studieclub ondanks tegenkantingen van de tegenpartij, nog lang in diens handen blijft. Wij hebben aan u en andere bestuursleden der club te danken — aldus spr. — dat de intellectueelen en de Inl. bevolking, althans te Soerabaja, eensgezind leven, hetgeen vroeger niet het geval was.

Het *Bat. Nwsbl.* (28 Juli „Woorden en daden") uit den wensch dat de Inheemsche leiders constructieven arbeid verrichten, welke de bevolking vooruit kan brengen op den weg naar hooger peil.

De citaten uit *het schrijven van resident Tideman* door het *„Soer. Hbl."* (14/5; 8 en 26/7) weergegeven, zijn — volgens mededeeling van de Regeering aan den Volksraad (*De Loc.* 25/7, blz. 7) geheel juist. De resident Tideman laat de volkshoofden in hun volle waarde, zegt uitdrukkelijk dat zonder hen geen besturen denkbaar is en noemt de volkshoofden „de middelaars tusschen het Europeesch bestuur en de bevolking". Maar hij bepleit, dat *naast* het door hem „noodzakelijk" genoemd contact tusschen het Europeesch bestuur en hoofden, ook contact moet worden gezocht tusschen het bestuur en de buiten de volkshoofden staande intellectueele leiders der bevolking, en dat dit vooral ook daarom noodig is omdat hij voorziet dat *op den duur* de evenbedoelde leiders in hun invloed op de bevolking de volkshoofden over het hoofd zullen groeien en deze laatsten op de algemeene ontwikkeling der bevolking een secondaire rol zullen spelen. De Regeering deelt die meening niet. Zij meent althans — en zij is ervan overtuigd, dat ook de res. T. het daarmede volkomen eens is — dat het mogelijke moet worden gedaan om te verhoeden dat *de leiding van de bevolking* aan de handen van hare traditioneele hoofden ontglipt en in handen komt van onverantwoordelijke personen. *De Regeering hecht hooge waarde aan de positie van de Inlandsche volkshoofden.* Zij zal niets onbeproefd laten om die positie zooveel mogelijk te versterken, haar streven is bij voortduring daarop gericht. De volkshoofden, ook zij die buiten rechtelijk verband staan, zijn de pilaren waarop het geheele bestuursstelsel rust; zij vormen daarvan den ruggegraat. Dit neemt echter niet weg, dat de Regeering het geheel met den res. T. eens is, dat het Bestuur niet afzijdig mag staan tegenover de zgn. *intellectueele leiders der bevolking,* dat integendeel ook met hen, voorzoover zij daarvoor in aanmerking komen, aanraking moet worden gezocht. Uiteraard heeft de Regeering daarbij niet het oog op de communisten, doch op allen die in de openbare zaak belangstellen. Hoewel deze taak zonder twijfel uiterst moeilijk en delicaat is, verwacht de Regeering, dat alle ambtenaren toenadering tot de hierbedoelde leiders zullen zoeken en zich niet te spoedig zullen laten ontmoedigen. Zij erkent dat het zelfrespect hier grenzen kan stellen, doch *hoofdzaak blijft dat men tracht een sfeer van vertrouwen en wederzijdsch begrijpen te scheppen, waarbij aan ieder zijn eigen overtuiging kan worden gelaten.* Persoonlijk inzicht en plaatselijke omstandigheden blijven hierbij een voorname rol spelen. De verwezenlijking van deze gedachte behoeft geenszins noodwendig tot een tegenstelling te leiden: eenerzijds de intellectueelen, anderzijds de volkshoofden.

Wij vestigen de aandacht op het *Bat. Nwsbl.* (1/8 „Waar wringt de schoen?"), de *Deli Crt.* (4/8 „De rechterlijke macht in Indië"; 5/8 „De Oostersche ziel") en het *Soer. Hbl.* (23/7, 5de bl. „Weinig [illegible]mo"; 19/7 „De Oostersche ziel").

Cultures.

Sedert ongeveer een jaar woekert op het eiland Groot-Sangir (van de Sangir- en Talaudgroep) bij Taroena *een hardnekkige klapperziekte* voort (*De Loc.* 27/7, blz. 35). Niet minder dan 120.000 boomen zijn aangetast. Men stelle zich voor een bruine, dorre vlek van 3 $K.M.^2$ te midden van donkergroene cocos-bladeren. De vlek vergroot zich ongestoord en het geheele eiland zal in een woestenij worden herschapen, indien er niets tegen gedaan wordt. En dan? Dan komen de andere eilanden aan de beurt. Ook de Minahassa en het verdere vaste land van Celebes zullen er niet aan ontkomen ... Met den klapperboom verdwijnt ook het eigenlijke bestaansmiddel van den Sangirees, de funeste gevolgen zullen niet te overzien zijn. Een deskundige uit Holland is onderweg om het kwaad te bestrijden. De ruïneuze insecten zijn microscopisch kleine vliegjes, die in een minimum van tijd millioenen vetachtige eiertjes op de bladeren en vruchten der klapperboomen leggen. Wanneer deze beestjes in aanraking komen met een menschelijk lichaam, dan veroorzaken zij venijnige jeukingen, terwijl de door die diertjes aangetaste boomen onherroepelijk verloren zijn. De bladeren worden geel als bij een langdurige droogte en de vruchten vallen af, vóórdat zij rijp worden.

De *Java-Bode* (1 en 2/8) schrijft over *„Sumatra en de cultures"*. Loodzwaar drukt het noodlot: *het tekort aan koelies.* Overvloedige rijstoogsten op Java en talrijke werkgelegenheden houden velen tegen, die anders zouden uittrekken, en de vraag naar arbeiders, gestegen door het openen van nieuwe ondernemingen en door uitbreiding der bestaande, moet zich met enkele honderden behelpen waar op evenveel duizenden werd gerekend.

Aan het voortbestaan van *„De poenale sanctie"* (*Bat. Nwsbl.* 1/8) een eind te maken was de strekking van twee moties, in den Volksraad ingediend. Voor 1930 valt aan principieele wijziging van de koeli-ordonnanties niet te denken. De Regeering wil gaarne de verklaring geven dat inmiddels met ernst en voortvarendheid naar eene oplossing zal worden gezocht, dat bij dit zoeken overleg zal worden gepleegd met de ondernemers en dat die oplossing, zoo eenigszins mogelijk, er eene zal zijn, waarmede de ondernemers zich kunnen vereenigen en waarop zij zich alsdan tijdig kunnen voorbereiden. De voorstellers der motie (H.H. Middendorp en Soeroso) moeten niet de geweldige belangen onderschatten, welke hierbij op het spel staan en den bloei en de ontwikkeling van deze gewesten, en zoo doende het algemeen belang, ten nauwste raken. Elk redelijk plan, elk iets belovend denkbeeld zal kunnen worden overwogen en aan de practijk getoetst.

De Sum. Post (4/8) bevat het afd. verslag inzake de voorgestelde *„Wijzigingen in de koelie-ordonnantie"* voor S.O.K.; het *Bat. Nwsbl.* (29/7) vermeldt de Ordonnantie, den Volksraad voorgelegd, met de strekking aan Art. 352 Wetb. v. Str., *„De Klap"* betreffende, een alinea toe te voegen, welke verklaart dat deze straf „met een derde kan worden verhoogd ten aanzien van den schuldige, die het misdrijf begaat tegen een bij hem in dienstbetrekking zijnd dan wel aan hem ondergeschikt persoon".

II. UIT DE INHEEMSCHE EN CHINEESCHE PERS.

De overbevolking op Java.

In de *Soeloeh Indonesia* van Juni, orgaan der Ind. Studieclub te Soerabaja, vinden wij van de hand van haren voorzitter, Dr. Soetomo „eenige economische stellingen" geponeerd in verband met Java's overbevolking, die wij hieronder overnemen:

1. De V.O.I.C. en later de Nederlandsche Staat hebben moedwillig, stelselmatig en met geweld het Indonesische volk in zijn maatschappelijke ontwikkeling teruggedrongen tot een uitsluitend landbouwvolk.

2. De jaarlijksche toename der bevolking van Java bedraagt $^1/_2$ millioen zielen. 't Bouwoppervlak van een land is begrensd, nieuwe ontginning is op Java haast niet meer mogelijk, zoodat andere maatregelen dienen getroffen te worden om werkeloosheid en voedselgebrek te voorkomen.

2a. Transmigratie en emigratie door het Land en de Cultuurondernemingen naar de Buitengewesten zijn in de verste verte niet bij machte om de

LIJST VAN ADRESSEN

ten behoeve van Repatrieerenden

(Vervolg).

GARAGES

Garage Havro, Kanonstraat, Den Haag.
Garage Jansen, Rijks Straatweg 773, Wassenaar.
Garage Kinsbergen, Nieuwstraat 59, Apeldoorn.

GASFORNUIZEN

American House, Anna Paulownastr. 21, Den Haag.

GLAZENWASSCHERIJEN

N. V. Cemsto, Hunsestraat 39, Den Haag.

GRAMOPHONE-HANDELAREN

L. Zwaal, Regentesselaan 24, Den Haag.

GROENTEN EN FRUIT

J. Eversmann, Edisonstraat 139, Den Haag.

HAARDEN

J. Snoeck, Zeestraat 51, Den Haag.

HEEREN-MODEARTIKELEN

J. Huizer, Thomsonplein, Den Haag.
Kalker's Modemagazijnen, Kalverstraat 100, Amsterdam.
W. F. Meijer, Hoofdstraat 93, Apeldoorn.

HOEDEN

Kalker's Modemagazijnen, Kalverstraat 100, Amsterdam.
Maison de Ruit—v. d. Waag, Charl. de Bo[illegible]straat 27, Den Haag.

HOTELS, PENSIONS ENZ.

American Hotel, Amsterdam.
Vacantiehuis „Den Lindenhof", Vierhouten.
Grand Hotel des Pays Bas, Groote Markt, Arnhem.
Hotel-Rest. de Twee Steden, Buitenhof, Den Haag.
Hotel-Rest. Duinoord, Sweelinckplein, Den Haag.
Rusthuis Eigen Sfeer, v. Boetzelaerlaan 205, Den Haag.
Pension Evesto, Nassaulaan 2B, Den Haag.
Hotel Pension Insulinde, Bankaplein 2, Den Haag.
Rusthuis Zr. Kersloot, Esschenlaan 86, Rotterdam.
Pension Patria, Lindenheuvel 2, Hilversum.
Hotel Promenade, Oude Schev. weg 21, Den Haag.
Pension Strikwerda, 76 J. v. Oldenbarneveldtlaan, Den Haag.

HUISHOUDELIJKE ARTIKELEN

Frans van Wijk, Vlamingstraat, Den Haag.

INDISCHE UITRUSTINGEN

Firma Kalker, Kalverstraat 100, Amsterdam.
W. F. Meyer, Hoofdstraat 93, Apeldoorn.
A. Savelhout, Singel 429, Amsterdam.

INRICHTINGEN VAN ONDERWIJS

Chr. Lyceum, Zeist.
Christelijk Lyceum, Emmakade 43, Haarlem.
De Vrije School, v. Speykstraat 46, Den Haag.
Instituut Schoevers, Stadhoudersplein 3, Den Haag.

JUWELIERS

Begeer, v. Kempen en Vos, Noordeinde, Den Haag.
Jedelo, Noordeinde 100, Den Haag.

KIPPENVOER

Verboog, Waalsdorperlaan, Den Haag.

KLEEDINGMAGAZIJNEN

Kleedingmagazijn P. v. d. Brul, Veenestr. Den Haag.

KRUIDENIERSWAREN EN COMESTIBLES

A. W. M. Polders, Franklinstraat 78, Den Haag.

LUXE ARTIKELEN

J. A. Schlette, Willem de Zwijgerlaan 50, bij Fred. Hendriklaan, Den Haag, Telefoon 50888.

MANUFACTURENHANDEL

Iserief & Co., Veenestraat 16, Den Haag.
L. A. Kwanten, Weimarstraat 119, Den Haag.
Mag. „De Ster", Goudenregenplein 64, Den Haag.
Wisbrun & Liffman, Veenestraat 35, Den Haag.
Mag. de Zônegrens, Fred. Hendriklaan 99, Den Haag

METAALWAREN

A. Frieling, Schalkburgerstraat 381, Den Haag.

MEUBILEERINGEN

Het Smyrna Tapijtenhuis, Ampèrestraat 30, Den Haag.
C. v. Moorsel, J. Hendrikstraat 9, Den Haag.
Jungschläger, Cillierstraat 37, Den Haag.
A. Okhuysen, Obrechtstraat 474, Den Haag.
W. J. M. Simonis, Groenmarkt 34, Den Haag.
Firma Segaar, Spui 218/Thomsonlaan 93, Den Haag.
Schöder & Co., Groenmarkt, Den Haag.

MOTORHANDELAREN

Holland Motor- en Rijwiel Comp., W. de Withstraat 68, Den Haag.

jaarlijksche toename der bevolking op Java op te heffen.

2b. Onafwijsbaar moet dan ook in de eerste plaats de plicht op den Staat rusten, om het Javaansche volk andere en ruimere bestaansmogelijkheden te openen.

3. Waar de Indonesiërs in het algemeen, de Javaan in het bizonder, reeds getoond hebben, den handel, de scheepvaart, techniek en nijverheid volkomen te beheerschen, daar hoeft de Regeering zich niet bezorgd te maken over de uitkomsten van haar werk om de Indonesiërs uit den landbouwstaat tot een hoogeren staat op te heffen.

4. Verzaking van den plicht, om het Indonesische volk te leeren zich zelf te helpen, beteekent ook zelfmoord der heerschende klasse.

5. Welke maatregelen de Indonesiërs zelf moeten treffen om het dreigend gevaar te keeren, laat ik voorloopig aan de vergadering over. Alleen de volledige vrijheid van een volk geeft het de meest gunstige kans, om zich zoo harmonisch mogelijk te ontwikkelen en te ontplooien.

Jhr. Mr. de Graeff.

In hetzelfde nummer der *Soeloeh Indonesia* treffen wij nog een vleiende beschouwing aan over Jhr. Mr. de Graeff en de gelukkige gedachte van de Autoriteit, die hem tot Landvoogd deed benoemen.

Schrijver maakt eerst melding van een courantenbericht, volgens hetwelk de oud-minister Colijn naar Indië zal gaan en vraagt zich af, wat het doel dier reis kan zijn. Hij gelooft niet dat het is om, na in Indië poolshoogte genomen te hebben, het koloniaal beleid aldaar te kunnen afbreken, doch wel om duidelijk te doen uitkomen, dat de tegenwoordige Indische regeering het goed meent met de Indonesiërs.

De benoeming van Jhr. Mr. de Graeff tot G. G. was waarachtig geen bloot toeval, vervolgt de schrijver. Niet voor niets is deze Landvoogd gezant geweest in Japan en Amerika. Hij is momenteel de Nederlander, die het best is georiënteerd in de machtsverhoudingen in het verre Oosten. Juist zoo'n man heeft Nederland op dit oogenblik wel het meeste noodig, wil het Indonesia behouden zonder al te veel moeilijkheden met het oog op de politieke situatie in Azië.

Een diplomaat op den Buitenzorgschen troon is in deze tijden een conditio sine qua non.

Niemand anders dan Jhr. Mr. de Graeff zal het best begrijpen de beteekenis van het Perzisch-Turksch verdrag, dat niets meer en niets minder is dan een militair verdrag, gehuld in vredelievende woorden. De deelname van Afganistan aan dit verdrag, de bereidwilligheid van Rusland om met Perzië een verdrag te sluiten op de basis van gelijkgerechtigdheid, het vrijwillig loslaten van de exterritoriale rechten in China door Rusland, zijn feiten, die alleen een diplomaat naar hun juiste waarde kan schatten.

De passieve houding van Japan en Amerika in China, de isolatie van Engeland in zijn Chineesche politiek en de breuk tusschen Rusland en Engeland, zijn feiten die dwingen dat te Buitenzorg een man troont die de machtsverhoudingen in het Verre Oosten tot in de kleinste bijzonderheden kent. En deze man is zeker wel Jhr. Mr. de Graeff.

Een moeilijke taak rust op Jhr. Mr. de Graeff.

Luisteren wij even, zegt schrijver verder, naar de woorden van Dr. v. Eeden, een echten dichter, die altijd in zekere mate ziener is. Kort na het uitbreken van den grooten Europeeschen oorlog voorspelde hij: Er behoeven geen groote oorlogen meer te komen behoudens één en wel de zeer groote, de wereldoorlog, die ons de vrijmaking der verdrukte massa's zal brengen. En toen hij, na twee jaren oorlog, zag hoe Rusland het tsarisme afschudde, verzekerde hij: ziedaar, nu is het volk voor goed in beweging gebracht door den oorlog, het laat zich niet meer tegenhouden.

In 1917 zette het nuchtere verstand hier vraagteekens, doch nu, tien jaren na deze verzekering, zien wij in het Verre Oosten machtstegenstellingen ontstaan die wijzen op een naderende botsing en die haar oorzaak vinden in de vrijheidsdrang der verdrukte volkeren.

Ook in Indonesië is het volk reeds in beweging. De Indonesische volksmassa wil ook bevrijding: niet alleen staatkundig, maar ook en vooral, maatschappelijk. Een nieuwe staatsinrichting, waarbij aan de massa van werkende, lijdende, achtergestelde Indonesiërs vrijheid en ontwikkelingsmogelijkheid wordt gewaarborgd, is onafwijsbaar, want

ook de vrijheidsdrang der Indonesiërs is niet teg[illegible] te houden.

En het is een zware taak voor Jhr. Mr. de Graeff om te zorgen dat deze drang naar vrijheid niet ont[illegible]aardt in wrok en haat jegens de kolonisatoren.

De Jong-Islamieten-bond en de Indonesische Jeugdvereeniging.

In het maandblad *Het Licht*, van den Jong-Isl[illegible]mietenbond, Solo, komt voor een vergelijking [illegible] het wezen en het doel van beide in hoofde d[illegible] genoemde vereenigingen. De J. I. B. is geen nati[illegible]nale vereeniging en tot leden kunnen behoor[illegible] Javanen, Sumatranen, Ambonneezen, Borneo'[illegible] enz., zelfs ook Chineezen en Japanners, als zij m[illegible] Islamiet zijn. Een Islamitische vereeniging mo[illegible] altijd internationaal wezen en ook de J. I. B. is ee[illegible] internationale vereeniging die alle Islam-belang[illegible] moet behartigen, zoowel in als buiten Indonesi[illegible] In de eerste plaats echter streeft de Bond naa[illegible] eenheid onder de Islamieten in Indonesië en hi[illegible] wil den reeds eeuwen bestaanden band tusschen den Javaanschen en den Sumatraanschen Islamie[illegible] versterken. Een nationalistische vereeniging ma[illegible] daarom den Bond niet met schele oogen aanzien, want hij dwarsboomt geen nationalistisch streven, integendeel, hij werkt naast elke nationalistische vereeniging in het belang van den Indonesiër. Hi[illegible] beperkt zich echter tot de Islamieten, zooals de Jong-Sumatranen Bond zich beperkt tot de Suma[illegible]tranen en Jong-Java tot de Javanen enz.

De Indonesische Jeugdvereeniging streeft naar opwekking van een *Indonesisch eenheidsgevoel*, de J. I. B. wil het *Islamietische eenheidsgevoel* [illegible] *de Indonesiërs bewaren en versterken.*

Momenteel is de Islam de grootste band tusschen de Indonesiërs onderling, immers het grootste deel der bevolking bestaat uit Islamieten; de Islam is [illegible] belangrijke factor voor de Indonesische een[illegible]heid. Schrijver wil niet beweren dat met den godsdienst alleen de Indonesische eenheid kan worden verkregen, doch de Islam kan in Indonesië veel bijdragen tot de verkrijging van die eenheid.

Turkije heeft in den wereldoorlog tevergeefs [illegible] andere Islamitische landen opgeroepen om mee te doen, doch dit geval mag men niet als voorbeeld nemen, omdat de nationale belangen uiteenliepen en de onderlinge band, de godsdienst, niet sterk genoeg bleek om die nationale belangen te verdringen. In Indonesië is het echter heel anders gesteld: de Islamitische Indonesiërs voelen zich hier tot elkaar aangetrokken als Indonesiër en als Islamiet, terwijl de niet-Moslims slechts den band voelen als Indonesiërs. Tot deze laatste groep kan de J. I. B. niet komen met zijn Islamitische ideeën, omdat hij geen twist wil uitlokken tusschen mensschen van verschillende godsdiensten. Die groep mede-Indonesiërs wordt geheel overgelaten aan de nationale vereenigingen.

Haatzaaien.

In de *Pewarta Deli* (liberaal, Medan) van 8 Juli wordt in een redactioneel artikel weer eens gewezen op de oorzaken van de Europeanenhaat bij de Inlanders.

De schrijver zegt, dat bij de wet het zaaien van haat tusschen de verschillende rassen strafbaar is gesteld en dat de Inlandsche bladen zoo mogelijk worden vervolgd, indien zij zich daaraan schuldig maken. Goed beschouwd echter kan men van haatzaaien niet spreken, omdat in een land als Indonesië als kolonie van Westerlingen, deze haat reeds vanzelf bestaat. De oorzaak hiervan is het rassenverschil door de regeering in hare wetten gemaakt en dat zij nog maar niet wil laten verdwijnen.

De Westerlingen voelen zich steeds de meerderen van de Oosterlingen en door hun meerdere rechten bemerkt men het verschil.

Het blad wijst ter illustratie op het verschillend optreden van de politie tegenover Europeanen en de gekleurde rassen, op de rechtspraak door den Raad van Justitie en door den Landraad, op de behandeling en voeding in de gevangenissen enz. Dit rassenonderscheid is volgens schrijver oorzaak, dat het vertrouwen in haat verandert en als de regeering werkelijk het vertrouwen wil herstellen, dan moet aan het bovenstaande aandacht worden geschonken.

De oorzaken van de opstanden op Java en Sumatra zijn niet, zooals de communisten beweren, de belastingen en de heerendienst, maar vinden hun oorsprong in deze haat. Hierdoor valt het den leiders gemakkelijk de Moskouleer ingang te doen

...en, wat niet het geval zou zijn indien gevoe... van gehechtheid bestonden.
...chrijver beveelt zijn artikel bij de regeering en ...Volksraad aan bij de besprekingen over de ...tuurshervorming.

...en West-Ind. Literatuur-Overzicht.

...e reis naar Ned.-Indië per „Snelvrachtdienst".

...het 26 Aug.-Nr. van „Het Nederlandsche Zee...en" schrijft de hr. A. J. Graffelman over „De ...aar Ned. Oost-Indië per snelvrachtdienst".
...dert eenige jaren onderhoudt de Stoomvaart ...„Nederland" in samenwerking met de Rott. ...d een geregelden vrachtdienst op Oost-Indië, ...e dienst vervuld wordt door de zgn. „R.-sche... de Radja, Rondo, Riouw, Rotti en Roepat. Be... voor het vervoer der lading zijn deze „R.-...pen" ook ingericht voor de overvaart van een ...ltal passagiers.
...et woord „Vrachtschip" klinkt nu eenmaal niet ...gesoigneerd als het woord „Mailschip" en het is ...cht eenigszins hieraan toe te schrijven, dat ...nog velen wat schuchter zijn om te besluiten ...eis naar Indië per vrachtschip te maken. Toch ...e vrees voor reizen per vrachtschip geheel on...ond, meent de schrijver, en blijkt het steeds ...r en meer, dat degenen die over beide wijzen ...vervoer oordeelen kunnen, zelfs de overtocht ...vrachtschip prefereeren.
...e laten den hr. Graffelman even zelf aan het ...

...Niettegenstaande de luxe en het comfort op de ...woordige groote mailstoomers met weelderig ...richte salons en ruime promenadedekken, voe...vele passagiers zich toch niet in een dorado. De ...e paar dagen gaat alles goed, maar al spoedig ...nnen de „Hoeksche en Kabeljauwsche twisten" ...boord uit te breken. De „Upper Ten", die zich ...bridgen onledig houden, kijken minachtend ...op de rustverstorende „Dansmaniakken", de ...stoeleigenaren halen den neus op voor de dek...ers, de stilzwijgende boekenlezers worden ge...eerd door hun praatgrage buren, de kinderlooze ...paren worden doof van het lawaai van ander...'s kinderen, en zoo zijn er nog tientallen van ...gorieën en typen, die onderling niet kunnen har...eeren.
...an is voor velen het harnas der conventie een ...mmering om zich te ontplooien, om eens zich ...te zijn en eens ongestoord, ongehinderd te ...nen genieten van de stille eenzaamheid van den ...aan, van een imponeerend schoone zonsonder... of een majestueuzen sterrenhemel. Want juist ...midden van je overpeinzingen komt Mevr. ...je bijzonder aandacht vragen voor het costuum ...Mevr. B. en dan dien je toch belangstelling te ...en! En zoo gaat voor velen op deze wijze de be...ng van een zeereis verloren.
...veel mindere mate komen deze ongezellige toe...den voor aan boord van een vrachtschip. De ...ige passagiers zijn hier veel meer op elkander ...gewezen en daardoor meer saamgehoorig.
...at de accomodatie op deze „R.-schepen" be..., schijnt deze alleszins naar het genoegen der ...giers te wezen. De hutten zijn ruim en in het ...dekhuis gelegen, waar zich ook de officieren...ijven bevinden. De ventilatie vindt plaats door ...schuiframen aan den voor- of achterkant ...het dekhuis, zoodat de temperatuur in deze ...n aanmerkelijk lager is dan in menige mail...hut. Op de zg. onderbrug is een aardige dek...voor de passagiers ingericht; ook is hier een ...salonnetje, voorzien van rieten stoelen en ..., van waaruit men bij alle weersgesteldheden ...ruim uitzicht heeft. De maaltijden vinden plaats ...officierensalon, gezamenlijk met den Gezag...er en de oudsten der Etat Major. De voeding ...alle opzichten uitstekend en de menues uitge...en vol afwisseling."

Tijdschrift Kon. Ned. Aardr. Genootschap.

...e Sept.-afl. bevat verschillende op Oost-Indië ...kking hebbende bijdragen, als: Wegener's ...e en het ontstaan van den oostelijken O.-I. ...ipel, door Dr. G. L. Smit Sibinga. — Het grond... van Nederlandsch-Indië. De behoefte aan ...historisch-staatkundigen en historisch-admi...atieven atlas, door J. van Roon. — De reis van ...Hajam Woeroek (van Madjapahit, Java) ...Lamadjang in 1359 A. D., door R. A. Kern ...schetskaart). — De rubrieken Literatuur en ...zicht van geologische publicaties in deze afl.

wijden eveneens in ruime mate hunne aandacht aan de Indiën, evenals het bibliographisch overzicht.

Koloniaal Tijdschrift.

Inhoud van jaarg. 16, No. 5 (Sept.). Frederik Albert Liefrinck, 23 Maart 1853—27 Juni 1927, door Prof. Dr. C. Snouck Hurgronje. — In Memoriam. Nico de Haart, door F. J. Muller. — Over het kampongvraagstuk in de groote Indische stadsgemeenten, door Th. W. van Kempen. — Westersche zeevisscherij voor Ned.-Indië, door Dr. R. Broersma. — De beteekenis der eerste passagiersvlucht (Amsterdam—Batavia en terug), door H. Martin. — Aard en wezen in het Inlandsch zelfbestuur in het landschap Miomaffo op Timor, door S. J. van Geuns. — Het Inlandsch Bestuurscongres, door Dr. B. J. Haga. — Aanteekeningen over het Staatsrecht van Britsch-Indië, door L. Noë. — Indies idealisme en materialisme, door Prof. G. Gonggrijp. — Het arbeidsvraagstuk ter Oostkust van Sumatra, door T. S. van der Bij. — Kroniek, door N.

Handelingen Natuurwetensch. Congres.

Bij G. Kolff en Co. te Weltevreden verschenen de „Handelingen van het vierde Ned.-Indisch Natuurwetenschappelijk Congres, gehouden te Weltevreden op 22—26 Sept. 1926". Een lijvig boekwerk van bijna 500 blz. druks (verlucht met foto's, grafische voorstellingen en schetsen) waarin zijn opgenomen tal van voordrachten tijdens genoemd congres gehouden. Het is natuurlijk buitengesloten een overzicht te geven van al die verhandelingen (ongeveer 70) of zelfs maar de titels te noemen; doch om belangstellenden op te wekken met den inhoud van dit belangwekkend geschrift kennis te maken, willen we toch eenige titels noemen. — Een bezoek bij een onbekenden Papoeastam in het Centraalgebergte van Nieuw-Guinee, door Dr. H. J. T. Bijlmer. — Over mais en hare toebereidingen in Ned.-Indië in verband met de voedingswaarde, door Dr. W. F. Donath. — Voorkoming van pokken in Ned.-Indië, door Dr. Ch. W. F. Winckel. — Natuurbescherming en bescherming van groote zoogdieren en roofdieren in het bijzonder, door K. W. L. Bezemer. — Biologische bestrijding van insectenplagen door overbrenging van parasieten binnen het gebied van den Archipel, door S. Leefmans. — De uitbarsting van den Goenoeng Batoer op Bali in 1926, door Dr. Ch. E. Stein. — Voorloopige mededeelingen over een nieuwe vindplaats van den praehistorischen mensch op Java, door Ir. L. J. C. van Es.

Nederlandsch Indië, Oud en Nieuw.

De Sept.-afl. opent met het eerste gedeelte eener beschouwing van Mr. C. T. Bertling, getiteld „Hampatongs" of tempatongs" van Borneo, dat zijn afschrikbeelden, dienende om kwade invloeden te weren. Zeer fraaie afbeeldingen begeleiden den tekst, terwijl op een overzichtelijk kaartje van Borneo de verschillende Dajakstammen zijn aangegeven. — Het tweede artikel is van Pr. P. Vertenten, die schrijft over de koppensnellers van Zuid-Nieuw-Guinee (Marindineezen), met wie hij, als missionaris, zoovele jaren heeft verkeerd. Typische Kaja-Kaja, door den schr. zelf zeer knap geteekend, verhoogen de waarde van dit artikel niet weinig. — Ten slotte een — eveneens geïllustreerde — bijdrage van den hr. J. A. Loebèr Jr. over „Antikwieteiten uit Siam".

Oedaya (Opgang).

Inhoud van de Sept.-afl.: Het begrip „waardeering" van Oost en West volgens een zuiveren materialist, door R. M. Noto Soeroto. — Uit het dierenrijk van Indonesië: Een naneef van een voorwereldlijk monster (de reuzehagedis, waraan, van Komodo). — Iets over de oorspronkelijke bewoners van Suriname, door J. F. E. Einaar. — Koepassan dari Encyklopaedie Melajoe, jang dikarang oleh Adi Negoro (samboengan). — Dari hal reclame, oleh S. Soetan Melajoe (samboengan). — Boekbespreking.

De Indische Mercuur.

No. 35 (31 Aug.). Gedenkschrift van de Maatschappij Arendsburg ter gelegenheid van haar vijftig-jarig bestaan, door A. Hoyinck van Papendrecht. Besproken door Prof. Dr. P. van Romburgh. — Petroleum-industrie in Ned.-Indië. — Onze Oost. Beknopt geschiedkundig overzicht, door G. Kamerling. Critisch besproken door C. Lekkerkerker. Overzicht van de productenmarkt op Java en Madoera gedurende het eerste kwartaal van 1927. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen (Fransche be-

LIJST VAN ADRESSEN

ten behoeve van Repatrieerenden

(*Vervolg*).

MUZIEKHANDELAREN

Ph. Kruseman, Noordeinde 91, Den Haag.

OPTICIENS

P. W. Hiele, L. Jansstraat 27, Utrecht.
C. v. Monsjou, Valkenboschplein 19, Den Haag.

PASSAGE-BUREAUX

Crans & Co., Plein 22a, Den Haag.

PARAPLUIE-MAGAZIJNEN

Kalker's Modemagazijn, Kalverstr. 100, Amsterdam.
A. Querelle, Schoolstraat 10, Den Haag.

PARFUMERIEEN

A. C. Kruller-Pel, Fred. Hendrikl. 258, Den Haag.

PIANOHANDELAREN

G. Elshove, L. v. Meerdervoort 427, Den Haag.
L. Jacobi, Regentesselaan 123, Den Haag.

POELIERS

P. van Beek, Spui 181a, Den Haag.

PORSELEIN EN AARDEWERK

C. Hoying, Spuistraat 20, Den Haag.

POSTZEGELHANDELAREN

J. K. Rietdijk, L. Poten 15a, 's-Gravenhage.
G. Rootlieb, Heerengracht 8, 's-Gravenhage.

RECHTSKUNDIG INCASSO-BUREAU

v. d. Geer, W. de Withstraat 79, Den Haag.

RESTAURANTS

Rest. Duinoord, Sweelinckplein, Den Haag.
W. F. Klink, Wagenstraat 109a, Den Haag.
Rest. Promenade, Oude Schev. weg 21, Den Haag.
Rest. de Twee Steden, Buitenhof, Den Haag.

SCHOENMAKERS

F. v. d. Broek, v. Aerssenstraat 61a, Den Haag.
A. J. Linneweever, Westeinde 32a, Den Haag.

SIGARENHANDEL

F. H. C. Vlietstra, Fahrenheitstraat 224, Den Haag.

STAALWAREN

J. A. Schlette, Willem de Zwijgerlaan 50, bij Fred. Hendriklaan, Den Haag, Telefoon 50888.

STOOMERIJ EN OPPERSERIJ

Snel Opperserij A.S.O., Azaleastr. 126, Den Haag.

STOOMVAARTLIJNEN

Kon. Paketvaart Mij., Amsterdam.
Rotterdamsche Lloyd, Rotterdam.

STUCADOORSWERKEN

L. Ph. Bisschops, Sassenheim.

TANDARTSEN

Jac. Schijff, Stadhoudersplein 102, Den Haag.
J. van Veen, Weimarstraat 27, Den Haag.

TEHUIZEN VOOR KINDEREN

Kl. Opvoedingstehuizen, Pr. Mauritsplein 23, Den Haag.
Tokuni, Amersfoort.
Zandbergen, Amersfoort.

TEHUIZEN INDISCHE BEDIENDEN

Persinggahan, v. Boetselaerlaan 2, Den Haag.

TOKO'S

Toko Bogor, Suezkade 12—12A, Den Haag.

TRICOT-GOEDEREN

Iserief & Co., Veenestraat 16, Den Haag.

UITZENDING VAN DINERS

Maison Blom, 2e Schuytstraat 77, Den Haag.

VEILINGZALEN EN VERKOOPHUIZEN

Kunstzaal Erica, Oude Schev. weg 25, Den Haag.
Verkooplokaal Pot, Gr. Hertoginnelaan 103, Den Haag.

VERMAKELIJKHEDEN

Dierentuin, Benoordenhoutscheweg, Den Haag.
City Theater, Veenestraat, Den Haag.

VERVERIJEN

Lederverffabriek „De Admiraal", Amsterdam.

VERZEKERINGEN

's-Grav. Rijwielverz. Mij., Conradkade 56, Den Haag.
Onderl. Levensverz. Eigen Hulp, Kortenaerkade 3, Den Haag.

VLEESCHHOUWERIJEN

H. J. M. van Duyne, Keizerstraat 165, Scheveningen.
P. van 't Riet & Zn., Obrechtstraat 177, Den Haag.
Verwoerdt, Heerenstraat 11, Voorburg.

WASCH- EN STRIJKINRICHTINGEN

Gebr. Smeele, Haagweg 499, Loosduinen.

langstelling in Indië. — De ontwikkeling van Palembang, enz.). — Financieele berichten en verslagen, zoomede de overige vaste rubrieken. — De afd. Handelsmuseum van het Kol. Instituut geeft een opgave van recente literatuur over rubber.

De Indische Culturen.

Uit den inhoud van No. 15 (1 Aug.). De rubberindustrie in Mindanao, door F. G. Galang (met ill.). — De ontwikkeling van de erfcultuur (slot), door Ir. E. de Vries. — Plantenveredeling en stikstofbemesting, door Ir. A. Kerkhof. — Over de bodemverzorging op thee-ondernemingen in het Zuid-Aziatische cultuurgebied, door L. W. Weddige (vervolg). — Emigratie-plan voor Zuid-Afrika, door P. H. Burgers. — Welvaartspolitiek in verband met den Inlandschen landbouw, door Mr. M. J. C. Maclaine Pont.

De rubriek „Onze boekentafel" bevat eene bespreking van Dr. D. H. Arends': De belangrijkste Inlandsche vergiften van Nederl. Oost-Indië, welke uit ons blad is overgenomen, wat evenwel verzuimd wordt te vermelden. Dat „Indische Culturen" het Kol. Weekbl. *meermalen* naschrijft is op zichzelf vleiend voor de Redactie, doch ze acht het niet meer dan billijk dat die bron ook genoemd wordt!

Algemeen Landbouwweekbl. voor Ned.-Indië.

Hoofdzakelijke inhoud van No. 5 (30 Juli). Een studiereis naar Calcutta en Java, door P. van Besouw. — Werkwijze en inrichting voor het hekelen of splijten van bladeren, stengels en andere deelen van planten. — De strijd tusschen de Chili-salpeter en de Duitsche kunstmest, door Dr. M. Vajda. — De termijnhandel in rubber. — Permanente Sumatra's Oostkust-Tentoonstelling.

Landbouw. Tijdschrift der Vereeniging van Landbouwconsulenten.

Inhoud der Juli-afl.: Schetsen van den Inlandschen landbouw in Zuid-Djombang. De Inlandsche tabakscultuur, door Poertjaja Gadroen. — De differentieering van de statistiek van den Inlandschen landbouw. (Specieering der gegevens volgens sawahs en droge gronden), door C. W. Bagchus. — Boekbespreking.

Suriname.

Onder het hoofd *„Suriname een rijstuitvoerend land?"* schrijft „De West" van 22 Juli een uitvoerig artikel en komt tot de volgende conclusie:

......„Het verstandigst is echter, gelet op de stijgende lijn der productie sedert een reeks van jaren, om aan te nemen, dat onze rijstopbrengst, die nu reeds het verbruik ten volle dekt, spoedig daarboven uit zal gaan.

Men oordeele zelf:

De padi-productie bedroeg:

In 1911	2195	ton.
„ 1912	2659	„
„ 1913	2231	„
„ 1914	3136	„
„ 1915	5280	„
„ 1916	7471	„
„ 1917	5338	„
„ 1918	8655	„
„ 1919	11388	„
„ 1920	9798	„
„ 1921	11797	„
„ 1922	12934	„
„ 1923	10817	„
„ 1924	16984	„
„ 1925	13232	„
„ 1926	21530	„

Deze cijfers wijzen — naar „De West" meent — op de onmiskenbare noodzakelijkheid om maatregelen te nemen ter voorbereiding van uitvoer van rijst."

* * *

Over het kortegolf zendstation schrijft „Suriname" van 5 Augustus:

„Gelijk bekend, is in Nederland een kortegolfzendstation voor Suriname aangevraagd, door middel van welk toestel men in staat zal zijn in directe verbinding te staan met Nederland en ook met andere plaatsen. Men kan nu n.l. in Suriname wel kortegolf berichten opvangen, doch bij gebreke van een zendtoestel kunnen wij geen berichten verzenden.

Het voor Suriname bestemde toestel zelf is nog niet ontvangen. Er worden op het oogenblik nog proeven mee genomen op het Technisch Bureau in Den Haag.

Ten einde intusschen toch zooveel mogelijk een directe kortegolf verbinding met Nederland te bezitten, werd verzocht om zoo mogelijk eenige der voornaamste onderdeelen van een kortegolf zendinrichting naar hier te zenden, die dan zouden worden opgesteld tot het nemen van proeven. Per s.s. „Nickerie" nu zijn deze onderdeelen aangekomen. Het zendstation zal hier dus geheel moeten worden in elkaar gezet. Men is evenwel optimistisch gestemd ten aanzien van het slagen der proeven. De werkzaamheden, verbonden aan het opstellen van het (laat ons zeggen) hulp-zendstation zullen eerst tegen September kunnen worden beëindigd. Hierna zal een aanvang gemaakt worden met het nemen van proeven. Bij slagen hiervan zal er tusschen Nederland en Suriname op telegrafisch gebied geen afstand meer bestaan, aangezien de berichten over en weer in een minimum van tijd hunne bestemming kunnen bereiken. Het zendstation zal echter niet dadelijk voor publiek gebruik worden open gesteld.

Het is inderdaad te hopen, dat de heer Mobach, die met de lang niet complete middelen, welke hem ten dienste staan, reeds menig succesje heeft mogen boeken, ook ditmaal goede resultaten van zijn arbeid verwerven mag."

* * *

Dr. Pfeiffer keert, na ongeveer tien maanden verblijf in Suriname, terug naar Nederland. Hij is naar hier geroepen om tijdelijk professor Iterson te vervangen aan de Technische Hoogeschool te Delft. Doch ook zonder deze eervolle onderscheiding zou hij Suriname verlaten hebben, daar zijn taak in die kolonie volbracht is.

Uit het onderhoud dat „De West" (zie het nummer van 29 Juli) met hem mocht hebben, knippen wij het volgende:

— „Is U voldaan over uw verblijf in Suriname?"

— Ik ben zeer voldaan, antwoordde de heer Pfeiffer. Met veel genoegen zal ik terugdenken aan mijn kort verblijf in Suriname en de — over het geheel genomen — prettige samenwerking, welke ik daar mocht ondervinden.

Het was mij ook mogelijk alle gegevens te verzamelen, noodig voor mijn rapport, dat in Nederland zal worden uitgebracht. Over verschillende aangelegenheden werd door mij advies uitgebracht aan den Gouverneur. Zoo werden de richtlijnen aangegeven voor de voorgenomen regeling van de houtkap bij verordening, in plaats van, zooals tot nu, bij resolutie. Daarbij werd uitgegaan van de opvatting, dat de voorwaarden voor den houtkap zoo eenvoudig en gemakkelijk mogelijk dienen te worden gesteld, doch dan ook stipt behoorden te worden nageleefd. Tot dusverre is in dit opzicht nog al gezondigd, zoodat een eenigszins gecompliceerde toestand is ontstaan, waarin geleidelijk verbetering zal dienen te worden gebracht"......

— „U heeft verschillende tochten gemaakt naar het binnenland. Wat is uw indruk van onze bosschen?"

— „In het algemeen zijn de bosschen mij medegevallen. Natuurlijk is lang niet alles exploitabel bosch, maar er komen tal van complexen voor, die exploitabel zijn, of dit kunnen worden......"

* * *

Uit een interessant artikel in „De Maasbode" van 28 Augustus, *„Suriname's toekomst"*, knippen wij het volgende:

......„Dat deze kolonie mogelijkheden te over bezit voor een toekomstige welvaart en bloei, daar is ieder reeds lang en breed van overtuigd. Maar er zijn enkele moeilijke voorwaarden. Men moet het kunnen uitzingen, directe resultaten zijn uitgesloten, alles ligt in de toekomst; ergo: men moet over groote kapitalen kunnen beschikken, niet bekommerd zijn om directe winst, voor elke daad die men stelt, moet men nog de mogelijkheid van het tienvoudige open houden. En tot zulke gestes (we doen even denken aan de onmogelijke voorstellen uit de dagen van Usselinx en le Maire) schijnt het Nederlandsche kapitaal niet bereid. En misschien staat men bij een zóó groot bezien van de zaken, wel voor een onmogelijkheid."

Zou hetgeen hier gezegd is van ondernemingen in Suriname niet ook gelden van ondernemingen overal ter wereld? Waar zijn bij groote ondernemingen „directe resultaten" te behalen?

* * *

In „De Controleur" van 27 Augustus ook een pleidooi voor Suriname. In „Het Algemeen Handelsblad" van denzelfden datum hetzelfde artikel (door de redactie verkort), onderteekend Dr. van der Myle, voor zoover wij weten, een nieuw pleitbezorger.

* * *

In de „Volkskrant, Algemeen Landelijk Dagblad" van 27 Augustus een prent, waarboven staat „In Holland wel een moederland' (Voor het in cultuur brengen van Suriname is geen Nederlandsch, maar wel volop Amerikaansch kapitaal te vinden"). En onderaan: „Amerika tot Suriname: Wel jongen, als je moeder je toch links laat liggen, willen wij dan probeeren een flinken kerel van je te maken?"

* * *

In „De Telegraaf" van 1 September, tweede ochtendblad een aardige beschrijving met een paar goed geslaagde teekeningetjes: „Hoe Suriname Konieverjarie" viert."

* * *

„De Telegraaf" van 4 September kondigt een reeks artikelen aan van een Nederlandsch arts, die geruimen tijd is verbonden geweest aan het Amerikaansche bauxietmijnbedrijf te Moengo in Suriname, over het wedervaren der ontsnapte déporté's uit Fransch Guyana op Nederlandsch gebied; de schrijver is uit den aard van zijn functie zeer dikwijls in aanraking geweest met uit het bagno ontvluchte bannelingen. Het blad geeft alvast een inleiding over het bagno.

* * *

Wij willen hier nog eens de aandacht van onzen collega „De Surinamer" er op vestigen, dat wij sedert geruimen tijd het blad niet meer ontvangen, zonder dat wij kunnen gissen waaraan dit is toe te schrijven.

Curaçao.

Koloniale Raad en Minister van Koloniën.

La Cruz van 3 Aug. 1927 schrijft over het laatste adres van den Kolonialen Raad aan den Minister van Koloniën:

„Toen in de Tweede Kamer in Nederland geklaagd werd over gebrek aan voortvarendheid van [illegible] Brantjes, heeft de Minister van Koloniën dit bevestigd, maar daaraan toegevoegd, dat hij een programma van urgentie zou opmaken, om den Gouverneur te dwingen meer werkzaamheid te ontwikkelen en niet alles tot later uit te stellen.

Nu de Gouverneur in Nederland is aangekomen, zal de Minister volgens die woorden handelen en zal hij met den Gouverneur spreken over verschillende dringende zaken, die niet langer kunnen wachten.

De K. R. vreest eenigszins, dat nu de Gouverneur weer zal komen met verschillende voorstellen, ingegeven door den Minister en als zoo dringend aangegeven, dat de Raad gedwongen zal zijn ineens te beslissen en al die voorstellen haastig aan te nemen, zonder voldoende tijd om de zaken kalm te behandelen. Dit gevaar blijft bestaan, wanneer de heer Brantjes eens niet zou terugkeeren, maar een nieuwe gouverneur in zijn plaats zou komen.

De Raad heeft daarom verzocht, dezen verkeerden weg niet langer te volgen om belangrijke zaken haastig af te doen, maar den Raad gelegenheid te geven alles te overwegen, wat tegen zulk een voorstel mocht gelden en het recht van meespreken van den Raad te erkennen, opdat de ontevredenheid, die op Curaçao bestaat over den verkeerden weg, dien het bestuur de laatste jaren gevolgd heeft, niet nog grooter worde.

Onderscheidingen.

Het is bekend, dat na den oorlog een versobering is ingetreden bij de jaarlijksche uitreiking van koninklijke onderscheidingen op 31 Augustus. Sinds de laatste jaren is vooral Curaçao door die versobering getroffen, en waar het elders langzamerhand ophield met zachtjes regenen, bleef het op Curaçao druppelen. De onderscheidingen, die dit jaar uitgereikt zijn, vindt men elders in dit blad; het zijn maar enkele. Ons ervan bewust, dat dit onderwerp van teeren aard is, willen wij ons voorzichtig uitdrukken. Wij onthouden ons dan ook van een oordeel over de vraag, of de onderscheidenen de daarvoor het meest in aanmerking komende personen waren. Wel meenen wij, dat anderen niet minder verdiensten hebben. Zoowel onder de hoogste ambtenaren als onder hen, die in de bestuurscolleges jarenlang trouw het land gediend hebben. Wij noemen geen namen. Er zijn fouten gemaakt en verzuimen te herstellen. A bon entendeur, salut!

Het nieuwe Staatsrecht.

De Koloniale Raad is het bestuur op zijn wonderlijken weg gevolgd in zake het toestaan van gelden voor overschrijding der begrooting voor 1927. Echter niet zonder protest. Men oordeele naar dit gedeelte uit het antwoord aan den gouverneur op diens brief:

„In zake overschrijding van begrootingskosten heeft de Raad reeds meermalen het door hem ingenomen standpunt doen kennen. Tengevolge van de bijzondere omstandigheden van het onderhavige geval ziet de Raad zich echter noodgedwongen verplicht een uitzondering toe te laten op den constitutioneelen regel, dien hij anders onverzwakt zou wenschen te handhaven, onder uitdrukkelijke vermelding dat hierdoor geen antecedent mag worden gevormd. Een suppletoire begrooting ware hier de juist aangegeven weg geweest; doch de urgentie der te nemen maatregelen, de aangevangen werkzaamheden, het stopzetten van noodzakelijke herstellingen laten den Raad geen keuze. Veeleer zou de Raad op bespoediging en beëindiging der verschillende voorzieningen moeten aandringen, om dit eiland binnen zoo kort mogelijken tijd een ander aanzien te schenken en het deprimeerende weg te nemen dat de aanblik van de Handelskade, van de meeste straten, wegen en pleinen, in de laatste jaren bij ingezetenen en vreemdelingen veroorzaakte, hetgeen ook in verband met den stand van zaken op ander gebied, tot gegronde critiek aanleiding heeft gegeven en nog geeft.

Wordt 's Raads goedkeuring gevraagd op een oogenblik, waarop er geen tijd beschikbaar is voor een suppletoire begrooting, zulks wordt te meer betreurd, omdat het reeds bij de behandeling van de begrooting voor 1928 zoo niet eerder bekend, althans te voorzien moest zijn geweest, dat toestanden zouden intreden, als in depèche van het tijdelijk Bestuur uiteengezet, toestanden, die in sommige opzichten wel aan een desolaten boedel doen denken.

De Raad vertrouwt dat door het met kracht voortwerken aan de verbetering van straten en wegen, het zal gelukken al de in meergemelde missive genoemde tegen het einde van 1927 in toonbaren staat te brengen, en alsdan de verschillende andere, die eveneens dringend om reparatie roepen, te bedenken.

Alhoewel het in het bovenstaande ter toelichting van 's Raads zienswijze naar voren gebrachte, evenmin als hetgeen hierna omtrent de Handelskade volgt, het tijdelijk Bestuur raakt, kan de Raad bij het toestaan van gelden voor de verdere voltooiing, niet verhelen, dat een gevoel van onvoldaanheid zich van dit college heeft meester gemaakt, toen het van den betrekkelijken post van ƒ 400.000.— kennis nam.

Bij de behandeling van het voorstel betreffende de Handelskade en het Waaigat is van Bestuurswege niet aangekondigd dat een tweede aanvrage den Raad zou bereiken en wel voor zulk een beduidend bedrag.

Meenende volledig te zijn ingelicht, nam dit college het ontwerp aan, en moet nu tijdens de werkzaamheden vernemen dat er nog andere, — en hooge — uitgaven daarmede gemoeid zijn, dan uit vroeger gedane mededeelingen bleek. Of dit in onnauwkeurige berekeningen dan wel in gebrek aan mededeelzaamheid zijn grond vindt, iets dergelijks moest ten eenenmale uitgesloten zijn. Het doet den Raad leed dit onderwerp in een aan het tijdelijk Bestuur gericht schrijven te moeten aanroeren, doch het is den Raad niet mogelijk de gevoelens die bij dit college opkomen, het zwijgen op te leggen, en zulks te minder daar uit het onbesproken blijven ongewenschte gevolgtrekkingen zouden kunnen worden gemaakt."

Uit den Verren Vreemde.

Afrika.

Minister C. W. Malan in Nederland. De Minister van Spoorwegen en Havens der Z.-Afrikaansche Unie, de heer C. W. Malan, heeft, vergezeld door den heer Charley Wilcocks, lid van den Spoorwegraad der Unie, en beider echtgenooten, een bezoek

aan eenige Nederlandsche steden gebracht. Hoewel de reis heette van elk officieel karakter ontbloot te zijn, heeft de Nederlandsche regeering de gasten toch in hun hooge waardigheid weten te eeren en de ontvangst in Utrecht, Amsterdam, Rotterdam en den Haag heeft het juiste midden weten te vinden, passend bij den actieven minister, die zijn verlof naar Europa toch ook wil maken tot een verkenningstocht op het gebied van spoorwegen en havens ten bate van zijn land.

Het gezelschap bezoekt meer landen, het is via Engeland, door Duitschland den 30en Augustus in ons land aangekomen, den 2en September van den Haag naar Brussel vertrokken. Overal wordt 't nuttige aan 't aangename gekoppeld, overal blijven de heeren Malan en Wilcocks zich verpoozen in vergelijkende practijk. Nederland mag er op rekenen door banden van stamverwantschap wat voor te hebben op andere landen, maar bij de keuze, die spoorweg- en havenaanleggers te doen hebben, moeten andere overwegingen toch den doorslag geven, daarom hebben de autoriteiten op spoorweg- en havengebied in Utrecht, Amsterdam, Haarlem, Rotterdam en Schiedam verstandig gedaan, aan de bezoekers een indruk mee te geven van hetgeen Nederland presteert en aan te bieden heeft.

In de rede, die de Minister van Arbeid, Handel en Nijverheid, Dr. Slotemaker de Bruine hield, toen hij op 1 September de gasten begroette, bij een hun in zijn departementen aangeboden thé, kon hij deze cijfers vermelden: de uitvoer van Z.-A. naar Nederland nam toe van 46,059 pd.st. in 1910 tot 1,488,973 pd.st. in 1926, de uitvoer van Ned. naar Z.-A. groeide van 368.180 pd.st. in 1908 tot 1.068.276 pd.st. in 1926. Verblijdende cijfers. Maar in zijn antwoord liet de heer Malan toch voelen, dat hij niet bijster tevreden was over de mate waarin Nederland zijn kapitaal en zijn ondernemingsgeest aan Z.-A. ten beste geeft, en hij verweet de Ned. vrienden, „dat zij zoo weinig in Z.-A. kom."

Ook wat dit betreft moet men dit bezoek beschouwen in grooter verband, als een in een reeks van bezoeken over en weer der laatste jaren. Holland en Z.-A. zoeken elkander wel, maar toch wil 't hiermede niet goed vlotten.

Er is geen groote trek van hier naar 't jonge land in opkomst; noch van reizigers, noch van emigranten. Sedert 1919 is de vaart per vaste Ned. lijn mogelijk, commissies gaan naar de Unie om 't emigratie-vraagstuk te bestudeeren, Boeren komen naar Europa, naar Nederland, de Unie vestigde haar vertegenwoordiger voor het Eur. vasteland in Rotterdam. Aanbevolen is een Nederlandsche permanente commissie in Kaapstad te vestigen.

Voor de emigratie bracht dit alles vrijwel alleen deze conclusie: „de energieke landbouwer met kapitaal heeft een goede kans, alle overigen doen wijzer de kans niet te wagen." En die conclusie is een teleurstelling, een mislukking van de bedoeling. 't Gaat noch bij de immigratie, noch bij de emigratie om enkelingen, zelfs niet om tientallen. Z.-A. biedt ruimte voor vele jonge krachten, met de zwarte werkkracht en andere bijzondere factoren is natuurlijk ten volle rekening te houden, maar de ruimte blijft toch. Nederland heeft voor honderdduizenden van werkwilligen geen emplooi, hoe kunnen Holland en Z.-A. elkander onderling helpen door hun te veel en hun te weinig?

Zooals gezegd, de vraag wordt wel onder oogen genomen, maar de conclusie blijft: „dat de Hollanders zoo weinig in Z.-A. kom."

Minister Malan en zijn gezelschap hebben ons land weer verlaten. Maar voor den aanhouder, voor hen, die vertrouwen in het *surtout frappez toujours*, is een andere gelegenheid gebleven. Omtrent half Augustus is te Londen uit Kaapstad aangekomen de heer J. L. Schoeler, van het Kaapsche departement van onderwijs, hij is o.a. ook eere-secretaris van het Riebeeck-genootschap, dat zich sedert lang beschikbaar stelt om betrouwbare inlichtingen omtrent Z.-A. te verschaffen. Hij heeft meer dan 20 jr. in de Unie doorgebracht. Hij stelt zich beschikbaar om tijdens zijn verblijf in ons land kosteloos inlichtingen te geven, waarvoor hij te raadplegen is aan het adres van de Alg. Ned. Ver. voor Vreemdelingenverkeer, Lange Voorhout 102 (zie Het Vaderland, 16 Aug.). Wij wijzen hierop voor den enkeling, die er van profiteeren wil, maar toch meer nog omdat wij al maar weer de kans willen aanvatten om een weg te vinden, waarlangs onze toeristen met honderdtallen en onze emigranten met duizendtallen naar Z.-A. zullen trekken.

Portugeesch-Belgisch accoord. De tusschen Portugal en België gevoerde onderhandelingen over gemeenschappelijke belangen in hun aangrenzende gebieden van Kongo en Angola in Midden W.-Afrika hebben tot een bevredigend resultaat geleid. Van Portug. zijde werden de besprekingen gevoerd door den gouverneur van Angola A. V. Ferrera en admiraal de Carvahlo e Vasconcellos, van Belg. zijde door den gouverneur-generaal van Kongo M. Rutten en den spoorwegdeskundige F. Cattier.

't Was België vooral te doen om meer vrijheid van bewegen te krijgen bij den mond van de Kongorivier. Zooals bekend, staat aan 't enorm groote Belgische Kongobinnenland slechts een uiterst nauwe uitgang naar zee ter beschikking en dat vormt zoo een zeer hinderlijke belemmering voor de ontwikkeling van de kolonie. Portugal zal daarom nu aan België een stuk gronds van 3 K.M.² afstaan, waardoor B. de werken van Matadi tot aan zee kan uitbreiden en de beide monde-oevers van de Kongorivier zal beheerschen.

België staat in ruil een veel grooter terrein af van wel 3000 K.M². In Angola bestaat een spoorlijn van de Libito-baai door de provincie Benguella, die verlengd zal worden tot in Katanga, een provincie van Kongo, waar zij zal aansluiten aan de bestaande Z.-A. spoorlijn. Waar de aan te leggen lijn van Portugeesch op Belgisch gebied zal overgaan, zal, volgens het nieuwe contract, de Belgische grens een 10-tal K.M. achteruit gaan, hierdoor zal Portugal het bedoelde terrein winnen, dat in het tegenwoordige als koloniale bezitting nog niet veel waarde heeft, maar deze door de spoorwegverbinding met Lobito-baai en Katanga wel verkrijgen kan.

De gesloten overeenkomst zal eerst geldig zijn, nadat de regeering van Portugal en de Belgische volksvertegenwoordiging er hare goedkeuring aan verbonden zullen hebben.

Zagloel pacha overleden. Den 23en Augustus is in Kaïro de vaak- en veelbesproken leider der Egyptische nationalisten, Zagloel pacha, op 76-jarigen leeftijd overleden. Eens gevreesd als scherpe oppositie van de Britsche politiek, werd hij naar de Seychellen verbannen, daarna om gezondheidsredenen overgebracht naar Malta, vervolgens weer in vrijheid gesteld. Eenmaal Minister, laatst voorzitter van de Kamer van afgevaardigden, bleef hij hoofd van de nationalistische partij, maar hij is met die partij in de laatste jaren meer gematigd tegenover den Britschen invloed komen te staan, vooral nadat de extremistische uitingen in November 1924 de moord op den sirdar, sir Lee Stack, hadden uitgelokt. Intusschen is hij onverflauwd blijven ijveren voor een geheel onafhankelijk Egypte, ten volle meester over het Suez-kanaal, dat het internationaal veilig zou hebben te stellen.

Slavernij in Sierra Leone. Het hof van appèl van dit Britsch protectoraatland ter Westkust van Afrika heeft in twee, door de pers overgebrachte vonnissen, het recht erkend van de eigenaars van slaven om krachtmiddelen toe te passen, zij 't zonder geweldoening, om weggeloopen slaven tot terugkeer te dwingen. Het hof stelde zich op den grondslag van de geldende landswet, die de slavernij erkent. Dus onder Britsche vlag nog wettig bestaande de slavernij.

Berichten der Afdeelingen.

Afdeeling Nijmegen.

In de 2e helft van September zal een societeitsavond gehouden worden *met causerie*. Datum, plaats en uur worden in het volgend Nr. bekend gemaakt.

Het Bestuur zal — bij voldoende medewerking — een programmaboekje (± 100 bladzijden) uitgeven, waarin vermeld staat: Statuten en Huishoudelijk Reglement van het H.B., Statuten en Huish. Regl. der Afdeeling, ledenlijst en adressen en Programma's 1927/28. *De leden moeten echter* — om dit plan te doen slagen — *advertenties aanwerven bij hunne leveranciers. Prijzen der advertenties:* 1/1 pagina (14 × 28 c.M.) f 8.—; 1/2 pagina f 5.—; 1/4 pagina f 3.—. Advertenties op den omslag en voorkeursplaatsen 3 × zooveel.

Op 25 Sept. worden de laatste advertenties aangenomen.

De Secretaris,
GESCHER.

Barbarossastraat 48.

Mededeelingen.

Van de Redactie.

HET ORANJE NASSAU-MUSEUM.

Als blijk van groote belangstelling, die men ook in de deelen des Rijks buiten Europa aan den dag legt voor het Oranje Nassau-Museum te 's-Gravenhage, kan worden medegedeeld, dat Zijne Hoogheid de Soesoehoenan van Soerakarta, Pakoe Boewono Senopati Ingalogo Abdoerrachman Saijidin Panoto Gomo de Xde en het Hoofd van het Mankoenegorosche Huis, Pangeran Adipati Ario Mangkoe Negroro VII, zijn toegetreden als stichters der Vereeniging Oranje Nassau-Museum, Nieuwe Parklaan 63, Den Haag.

OLYMPISCHE SPELEN 1928 AMSTERDAM.

Ook China en Britsch-Indië van de Partij.

Zoowel het Chineesch als het Britsch-Indisch Olympisch Comité zonden bericht, dat zij een klein aantal deelnemers naar de Spelen in 1928 zullen afvaardigen.

Van het Informatie-Bureau:

BESTEMD VOOR UITZENDING NAAR NED.-INDIE.

Kornman, Werktuigkundige bij den dienst van Scheepvaart in tijdelijken dienst; Bloemendaalscheweg 133, Santpoort.
P. A. Bertram, Tuinbouwkundig ambtenaar bij den Landbouwvoorlichtingsdienst; Canada.
C. M. IJpma, Gouv.-veearts bij den Burgerl. Veeartsenijk. dienst; Langestraat 69, Alkmaar.
P. G. Luttge, Onderwijzer bij het O. L. O.; Buiksloterdijk A 53, Amsterdam (N.).
J. H. Mathijssen, idem als voren; Plantage Middenlaan 66, Amsterdam (C.).
A. C. Binkhorst, idem als voren; Lange Jufferstraat 12, Utrecht.
H. Jakobs, Gouv.-arts 1e kl. bij de G. V. G.; 2e Sweelinckstraat 189, 's-Gravenhage.
J. J. Hendrikx, Onderwijzer bij het O. L. O.; Tegelscheweg 198, Venlo.
Witsen, Onderwijzer 2e kl. bij het O. L. O.; Olympiaweg 52 (III) Amsterdam (Z.).
J. H. L. Joosten, Landbouwconsulent bij den Landbouwvoorlichtingsdienst, Vleeschstraat 29, Venlo.
J. Nobels, Onderwijzer 2e kl. b. h. O.L.O., Spiegelstraat 27, Goes.
J. van Nellen, idem als voren, Verwersdijk 124, Delft.
Steenhuis, idem als voren, B. 218a, Wildervank.
A. Wiedenhoff, idem als voren, Rembrandtkade 9, Rijswijk (Z.-H.).
A. Dumoulin, idem als voren, Echt (L.).
Bast, idem als voren, Botervatstraat 19 (I), Kampen.

INDISCHE AMBTENAREN MET VERLOF:

J. Idema, Administrateur burgerl. ambtenaar bij den Magazijndienst der Artillerie; Gijsbert Japixstraat 31, Leeuwarden.
P. van Dijk, Politie-opziener in de residentie Batavia, provincie West-Java; Oosterengweg 55, Hilversum.
Mr. B. Th. A. Westerouen van Meeteren, Gouvernements-secretaris; Jan van Nassaustraat 39, 's-Gravenhage.
E. H. van Hemert, Opz. 1e kl. bij de Waterstaat en 's Lands B. O. W.; Fahrenheitstraat 715, 's-Gravenhage.
J. Roest, Resident ter beschikking van den Gouverneur der Molukken; Taco Mesdagstraat 43, Groningen.
J. Honing, Opzichter 1e kl. bij de S.S. en Tr.; Van Weede van Dijkveldstraat 41, 's-Gravenhage.
J. Hendriks, Assistent-resident der Gajo- en Alaslanden (gouvernement Atjeh en Onderhoorigheden); p/a. Nederlandsche Handel Maatschappij te 's-Gravenhage.
W. Th. Wijnmalen, Immigratie-ambtenaar 3e kl. te Medan; Laan van Poot 152, 's-Gravenhage.
Ph. Th. G. Rijkschroeff, Landmeter 2e kl. bij het Kadaster; Weimarstraat 341, 's-Gravenhage.
J. Koeman, Politieopziener 1e kl. bij de Veldpolitie te Toeren, residentie Pasoeroean; Parallelweg 497, 's-Gravenhage.
J. J. Rotteveel, Onderwijzer der 1e kl. bij het O.E.L.O.; Copernicusstraat 310, 's-Gravenhage.
J. F. A. Allen; wnd. Leeraar bij de Koningin Wilhelminaschool te Weltevreden; p/a.. Familie Kriste, Leidsche kade 68 te Amsterdam (C.).
P. E. A. Göbert, Instrumentmaker bij de Ned.-Indische artsenschool te Soerabaya; Genua, p/a. Hotel Savoy Majestic.
J. P. M. v. d. Eeckhout, Onderwijzer der 1e kl. bij het O.E.L.O.; p/a. P. Strous, Harderwijk.
G. A. Danekes, Assistent-resident van Bojolali; Van Marnixlaan 40, Amersfoort.
A. A. B. van der Meulen, Referendaris b. h. Hoofdkantoor van het Boschwezen, Huize Sterksel, Sterksel (Eindhoven).
Th. J. Odenkirchen, Vakkundig afdeelingshoofd bij het Centraal kantoor voor de statistiek, p.a. Mr. A. J. E. A. Bik, Carnegielaan 11, 's-Gravenhage.
A. Op de Laeij, Controleur 1e kl. b. d. Pandhuisdienst, p.a. F. Laboyrie, Rijnstraat 7 te 's-Gravenhage.
F. Blok, Opperhoutvester b. h. Boschwezen in N.-I., Van Boetzelaerlaan 100, 's-Gravenhage.

MET PENSIOEN:

W. M. v. Doesburg 1e Commies met den titel van hoofdcommies bij het korps ambtenaren, beh. bij het Leger; Pompstraat C 138, Gorinchem.

GEPENSIONNEERD SURINAAMSCH AMBTENARES.

Mej. Estelle Drietsma, Onderwijzeres van bijstand te Paramaribo, Westeinde 11 hs., Amsterdam.

Mutatiestaat van 31 Aug. tot 7 September.

Nieuwe Leden:	Geïntroduceerd door:
J. P. Oranje, Controleur B.B. m. v., Apeldoorn, Soestsche Weg 80. ƒ 5.—	Voorzitter Afd. Apeldoorn.
Mejuffrouw J. N. C. A. Nuysink, Schilderes, Den Haag, Clubgebouw voor Vrouwen, Lange Vijverberg 7. ƒ 5.—	Mevrouw M. Naessens te Den Haag.
G. Kuiper, Directeur Kweekschool Inl. Ond. m. v., Den Haag, Amalia van Solmsstraat 135. ƒ 5.—. W. E. van Silfhout, Gep. O.-I. Ambtenaar, Den Haag, Edisonstraat 59. ƒ 5.—.	Secretaris Afd. Den Haag.
W. H. Jansen, Politieopziener 1ste klasse te Djambi. ƒ 5.—. de Jardin, Comm.-Boekhouder B.O.W. te Djambi. ƒ 5. M. H. van Norde, Commies Comptabiliteit te Djambi. ƒ 5.—.	den heer D. Heuvelink te Djambi.
A. G. H. M. Ratoe Walangon te Ratah Totok (Manado-Celebes). ƒ 5.—	Eigen aanmelding.

Afschrijven:

H. E. van Dijk, Gep. O.-I. Ambtenaar, Oss, Spoorstraat 6 (afd. Nijmegen).

Adresveranderingen:

J. Verburgh Jr., Consul der Nederlanden te Liverpool, van: 56 Drury Buildings 21 Waterstreet naar: 709 Tower Building (7th Floor).
R. Filet, Oud Kapitein N.-I. L., van: Amersfoort, van Lenneplaan 19 naar: de Bilt, Kloosterpark, Wilhelminalaan 4. ƒ 5.—. (Afd. Utrecht).
de Looze, van: Burgh Haamstede terug naar: Soestdijk, Praamgracht 7. ƒ 5.— (behoort tot afd. Utrecht).
Roest, Resident m. v., van: Amboina naar: Groningen, Taco Mesdagstraat 43 ƒ 5.—.
J. Riel, oud-Majoor N.-I. L., van: Rotterdam, Saftlevenstr. 30 B naar: Den Haag, Thomas Schwenckestraat 35. ƒ 5.—.
G. J. Wijnberg, oud-Lid der Factorij N.H.M., van: Enschelberg naar: Den Haag, Sweelinckplein 33. ƒ 10.—.
Mejuffrouw A. J. Coninck Liefsting, Den Haag, van: Laan Copes 79 naar: Neuhuyskade 28.
E. K. Ezerman, thans: Resident van Djambi.
Schultz, oud-Resident van Timor, van: Utrecht, Wed bij Domplein naar: Den Haag, Juliana v. Stolberglaan 46. ƒ 5.—.
G. A. Nelissen, O.-I. Ambtenaar m. v., Den Haag, van: Wattstraat 14 naar: Primulastraat 19.
F. B. Vedegel, oud-Ass.-Resident, Den Haag, van: Weede van Dijkveldstraat 12 naar: Berkstraat 15.
C. Adriaanse, Controleur B.B. m. v., van: Bath Hotel, Jersey naar: Scheveningen, Badhuisweg 18. ƒ 5.—.
J. Hendriks, Ass.-Resident der Gajoe- en Alaslanden m. v., van: Takengan naar: Den Haag, Hotel de Zalm. ƒ 5.—.
Mr. B. Th. A. Westerouen van Meeteren, Gouvernements-Secretaris m. v., van: Buitenzorg naar: Den Haag, Jan van Nassaustraat 39. ƒ 5.—.
A. R. Boele, Ass.-Resident, van: Batoeradja (Palembang) naar: Painan (S.W.K.).
Dr. A. J. F. Oudendal, Arts, van: Weltevreden, Kramat 99, naar: Bandoeng, Javastraat 7.
Dr. H. Polvliet, Lid van het Hof van Jusitie, van: St. Martin naar: Willemstad (Curaçao).
M. van Lokhorst, Kapitein Inf., van: Den Haag, Willemstraat 61 naar: Haarlem, Kleverlaan 132. ƒ 5.—.

H.H. SECRETARISSEN der afdeelingen worden er nogmaals beleefdelijk aan herinnerd dat in de verschillende rubrieken van het K.W. steeds namen voorkomen van personen die in aanmerking komen om voor het lidmaatschap der Vereeniging te worden aangezocht.

VEREENIGING „OOST EN WEST"

HOOFDBESTUUR: HEULSTRAAT 17 'S-GRAVENHAGE

STUDIE-COMMISSIE. De gedelegeerde dezer Commissie, de Heer J. C. HIETINK, Prins-Mauritsplein 23, Den Haag, Tel. 50752, neemt belangeloos de zorg op zich van in Nederland vertoevende kinderen en jongelieden uit Oost- en West-Indië, die hier te lande geen familie of kennissen hebben, die dit kunnen doen.

INFORMATIE-BUREAU ten behoeve van personen, die een werkkring zoeken in Nederl. Oost- of West-Indië of daartoe hunne kinderen of pupillen willen opleiden, ook voorlichting verstrekkende op elk gebied aan personen van Indië komende of aanraking met Indië zoekende. Men wende zich tot den Secretaris, Heulstraat 17, 's-Gravenhage. Tel. 14519, Bureau-uren 10—12 v.m. en 2.30—4 n.m. Schriftelijke verzoeken om inlichtingen zonder bijvoeging van porto voor de beantwoording worden als regel buiten beschouwing gelaten.

TEHUIS VOOR INDISCHE STUDENTEN, Prins-Mauritsplein 23, Den Haag, Tel. 50752. Dit „Tehuis" biedt aan studeerenden van alle landaarden uit Oost- en West-Indië, wier ouders niet in Nederland vertoeven, tegen matigen prijs een tijdelijk verblijf aan, desgewenscht met hulp en voorlichting. Aanvragen te richten tot den Directeur, den Heer J. C. HIETINK, of den Administrateur, den Heer W. MEIJER.

TEHUIS VOOR NEDERLANDSCH-INDISCHE BEDIENDEN, „Persinggahan", Van-Boetzelaerlaan 2, 's-Gravenhage, waar Ned.-Ind. bedienden een tijdelijk onderkomen en hulp en raad kunnen vinden. Indische bedienden, die met een familie naar Indië willen terugkeeren, een dienst zoeken of van dienstbetrekking willen veranderen, wenden zich tot den Directeur, den Heer F. DE MUNNIK, Tel. No. 50248.

LEESZAAL, Heulstraat 17. Bevat de actueele lectuur betreffende Oost- en West-Indië.

NEDERLANDSCHE REISVEREENIGING (Anna-Paulownastraat 48, Den Haag). Samenwerking ten einde aan hen, die uit Nederland naar Indië gaan, en omgekeerd, op de landreis in Europa reisgelegenheid te verstrekken, als waarborg voor een billijke en belangwekkende reis.

BUREAU VOOR ADVIEZEN op huishoudelijk en maatschappelijk gebied, onder leiding van Mevr. J. FRANK-MENDES—Calisch. Spreekuur Donderdagmiddag van 2 tot 4 uur en volgens afspraak, Nic.-Maesstraat 37, Amsterdam, Tel. 22492.
Aan dit bureau is een cursus verbonden ter opleiding van vrouwen en meisjes die naar Indië gaan.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, en de Firma MARTINUS NIJHOFF, L. Voorhout 9, Den Haag (bij deze firma alleen die met een *), zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. 1. **Een boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn.** (Tweede druk.)
Prijs: **f 0.50** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.
2. **Onze Oost II. Iets over den Inlander en zijn Zieleleven,** door **T. J. BEZEMER.**
Prijs: **f 0.05** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

* b. Onze West, tweede druk, bestaande uit:
1. **De Kolonie Suriname,** door **FRED. OUDSCHANS DENTZ;**
2. **De Kolonie Curaçao,** door **Mr. B. DE GAAY FORTMAN.**
Prijs: **f 0.50** en f 0.06 frankeerkosten.

c. Staats- en particuliere betrekkingen in onze Overz. Bezittingen: Werkkring en Vooruitzichten.

* No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederl.-Indië.** (Thans in revisie.)
Prijs: **f 0.75** per exemplaar en f 0.06 frankeerkosten.
* No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.** (Thans in revisie.)
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.
* No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.** (2e, verbeterde druk.)
Prijs: **f 0.50** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
* No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.** (Opnieuw herzien.)
Prijs: **f 0.75** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.
* No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.
* No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.** (Opnieuw herzien.)
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.
* No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen Arts in Nederlandsch-Indië, zoomede voor verplegers en verpleegsters, militaire apothekers bij den Burgerlijken en Militairen Geneeskundigen Dienst aldaar.** (Opnieuw herzien.) .... Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.06 frankeerkosten.
* No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.
* No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederlandsch-Indië.** (Opnieuw herzien.)
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.
* No. X. **De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederl.-Indië.** (Opnieuw herzien.)
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.06 frankeerkosten.
* No. XI. **De Geëmployeerde bij de Rubber (caoutchouc) cultuur en bij eenige Bergcultures in Ned.-Indië.**
Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.

Onze Koloniën .... Prijs: **f 0.35** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.

Serie I.
No. 1. Nederlandsch-Indië en de handel.
" 3. Het leven van den bestuursambtenaar in het binnenland.
" 6. De afschaffing van de laatste heerendiensten op Java.
" 7. Denkbeelden der Inlanders van onzen Indischen Archipel omtrent het ontstaan van ziekten.
" 8. De Europeesche vrouw in Indië.
" 9. De bosschen van Nederl.-Indië, hunne benutting en verzorging.
" 10. Over de Kolonie Suriname.

Serie II.
No. 1. De militaire positie van Nederlandsch-Indië.
" 2. Het Javaansch tooneel.
" 3. Het spoor- en tramwegwezen in Nederlandsch-Indië.
" 4. De theecultuur op Java.
" 5. 's Lands Plantentuin te Buitenzorg.
" 6. Een doode taal in Indië.
" 7. De inlandsche dorpsgemeenschap op Java.
" 8. De rijstteelt in Nederlandsch-Indië.
" 9. De Javaan gelijk hij schijnt en is.
" 10. Brandende Koloniale Vraagstukken.

Serie III.
No. 1. Over Bali en zijne bewoners.
" 2. Bevloeiing in Nederlandsch-Indië.
" 3. Kindercriminaliteit in Nederlandsch-Indië.
" 4. Indische Scholen onder de Oost-Indische Compagnie.
No. 5. Nederlanders in Indië.
" 6/7. Het Nederlandsch-Indisch Volkscredietwezen.
" 8. Het leven van den Europeeschen militair in Ned. Oost-Indië.
" 9. De Slavernij in Oost-Indië.

Bovenstaande werkjes zijn ook verkrijgbaar bij den Wnd. Vertegenwoordiger in Nederlandsch-Indië Mr. M. J. A. Oostwoud-Wijdenes, President Landraad, Tandjong Balei (Sumatra's Oostkust).